

ASI

A S S E M B L Y S U P P O R T I N I T I A T I V E

NEWSLETTER

Ekim 2003, No 08

OSCE
Mission in Kosovo

- Chris Patten Kosova Meclisi'ne hitab etti
- İ. Markoviç ile V. Jovanoviç ile söyleşi
- Alman ofisinden mesaj

AB ve Kosova

11 Eylül 2003 tarihinde Avrupa Dış Politikasından Sorumlu Komisyoner Sayın Chris Patten, Kosova Meclisine hitap etti. Mecliste yapmış olduğu konuşmasının en önemli bir bölümünde, Avrupa Birliği'nin Kosova'ya karşı siyasetini olduğu gibi Avrupa Birliği'nin Kosova toplumu ve siyasi yöneticilerinden beklentilerine değindi. Bu konuşmadan bazı bölümleri veriyoruz.

Chris Patten, Avrupa Dış Politikasından Sorumlu Komisyoner, Priştine, 11 Eylül 2003

... Kosova'da tekrar bulunduğum için kendimi çok iyi hisediyorum.

Kosova'da onlarca yıl bulunduğum gibi bir hisimin olmasına rağmen, 1999 yılında buraya ilk gelişimde, günün birinde demokratik bir seçimlerle işbaşına gelen bir Meclise hitab edebileceğimi rüyamda bile göremezdim. Bugün Priştine'ye gelen hoşgörü ve iyiliksever biri, uluslar arası toplulukla sürdürdüğünüzü partnerlik sonucu kaydedilen başarıları farkedebilir...

Kosova'nın final statüsü henüz diyalog masasına yatırılmamıştır. Fakat biz hepimiz, sizin geleceğinizin Avrupa'da olduğuna inanıyoruz. Haziran ayında Selanik'te toplanan Avrupa Birliği böyle bir vaatte bulunmuştur, ve bugün bunu size açıklama fırsatında olduğum için kendimi mutlu hisediyorum...

Kosova'nın final statüsü için hepimizin tedirgin olduğunuzu biliyorum. Bu konu sonsuza kadar ertelenemeyeceğine rağmen, bugün tartışma konumuz değildir. Önemli olan bir meseleyi bilmeliyiz; ister Belgrad, açık söylemek gerekirse ister de Priştine ve sizler, tansiyonları turmandıracak eylemlere son vermelisiniz. Bu meseleyi ben yarın çok net bir şekilde Belgrad'ta da ifade edeceğim. Bağımsızlığa karşı parlamento deklarasyonları, daha nazik bir dille ifade edilirse, yararlı değerlerdir, fakat bağımsızlığın ilan edilmesine dair parlamento deklarasyonları da aynı ölçüde yararlıdır...

Bugün gündem sırasında olan mesele, Belgrad ile yapıcı bir diyalogun başlatılmasıdır. Bu mesele Kosova'da mevcut tüm enstitülerin ve UNMIK'in önceliği olmalıdır; Kosova'da yaşayan tüm insanların günlük hayatı ile ilgili meseleler hakkında Belgrad ile diyalog başlatılmalıdır.

Diyalogun başlatılması, Uluslararası Topluluğa çok olumlu bir mesaj göndermiş olacaktır. Bu, aynı zamanda, sizin liderlerinizin yapıcı bir şekilde sorumluluğu üstlenmeye hazır olduklarını da göstermiş olacaktır. Böyle bir tavırınız, Kosova'nın Avrupa yolunda olduğuna dediğimiz zaman, biz bunu sizin coğrafya ve politika bakımından zaten eski kıtada olduğunuz yüzünden demediğimizi ayan bir şekilde doğrulayacağı gibi, büyük anlaşmazlığınızın olduğu tarafla dahi görüşebilecek bir olgunlukta olduğunuzu da ispatlamaktadır...

Daha önce de belirttiğim gibi son dört yıl içerisinde Kosova'da çok şeyler yapılmıştır. Fakat Kosova'daki insanın günlük hayatını kolaylaştırmak için daha çok şeylerin yapılması gerekir. Ve bunların yapılması için hiç bir kestirme yol yoktur. Her ne kadar bıkcı olarak görüncü dahi dayanıklı ve başarılı bir administrasyon sistemi oluşturulmalıdır. Sadece bu şekilde Kosova iç ve dış ülkelerdeki yatırımcılar için ilginç ve çekici olabilir.

Burada mevcut olan donatörler size yardım etmek istiyorlar, UNMIK içerisindeki partnörlerinize ise bunu gerçekleştirmenize yardımcı olmaktadır. Sizin standartlarınızı bizimkilere beraber değerlendirmenizi tavsiye ederdik. Bizim yasalımızın her zaman kolay uygulanabileceği yönünde bir iddiamız yok. Fakat, AB standartları ile uyumun sağlanması konusunda ısrar ettiğimiz zaman, bunun sayesinde sizin rekabet yapabilecek bir avantaja ulaşacağınıza inanıyoruz. Bu ise ekonomik kalkınmanıza pozitif bir şekilde yansıtacağı yanı sıra Avrupa Birliğine olası üyeliğiniz için önkoşullardan birini de oluşturmaktadır.

Bulduğunuz yörede ve komşulukta yapılan reformların benzerlerini uygulamanız size Avrupa'yı daha da yakınlaştıracaktır. Bu sayede Güney Avrupa'da gerçekleşen yöresel işbirliğinden siz de yararlanmış olacaksınız. Bunun somut bir örneği İstikrar Pakti şemsiyesine giren ve UNMIK tarafından geçenlerde imzalan Arnavutluk ile Serbest Ticaret Anlaşması'dır. Bu tür anlaşmalar ağına katılmanız sizin piyasalara ulaşmanızı arttıracak ve dış yatırımcılar için Kosova'yı daha çekici kılacaktır.

Bu amaç doğrultusunda, AB, Geçici Özyönetim Enstitüleri ve UNMIK ile işbirliğinde bulunarak SAP kaydetme mekanizmasını lanse etmiştir. Sayın Holker'in de değindiği bu mekanizma, samimi olmak gerekirse zaman zaman hiç de kolay olmayan yolu katedip AB'ye yaklaşmanızı sağlayan yolumuz ışık tutacaktır. Başbakan ve diğer bakanların bu projenin gerçekleşmesi için şahsi çabaları hakkında bilgilerin verilmesi beni çok mutlu kıldı. Bu sürecin kısıvadede ve uzunvadede önemini farketmişsinizdir. Onun sayesinde Kosova'da reformların hangi seviyede olduğunu görebileceğiniz yanı sıra ilerde hangi yönde devam etmeniz için de yönlendirileceksiniz.

Zamanın geçmesiyle bu sürecin giderek daha zor olacağı için hazırlıklı olmalısınız. Daha önce de dediğim gibi, reformların gerçekleştirilmesi için daha kestirme bir yol yoktur. Demokratik, politik, ekonomik ve sosyal reformların ayrıları Vilnus'tan Tiran'a ve Lublana'dan Sofya'ya kadar gerekmektedir. Fakat ağır olan tüm bu çaba ve uğraşın meyveleri bir gün alınacaktır, çünkü ağın giderek genişlediği ayan olarak görünmektedir.

Sadece Avrupa'da olan bizler değil, ABD'nin partnörleri, uluslararası finans enstitüleri ve tüm diğer donatörlerin de sizinle ve AB'yle beraber olup, Kosova'ya bizim aile üyemiz olması yolunda destek sunmakta ısrarlı olduklarını size hatırlamama izin verin.

Ve sonunda da bir şey söylemek istiyorum; yani düşünceme göre gitmekte olduğumuz yolda karşılaşacağımız engellerin neler olabileceğine değinmek

Devamı 7. sayfada

Almanya, Kosova'nın Avrupa'daki geleceği için çalışmaktadır

Dış siyaset, ulusal çıkarlar için çalışmaktadır. Almanya Federal Cumhuriyeti, kendi ulusal çıkarlarından hareket ederek Kosova'da bulunmaktadır. Kosova, Balkanların göbeğinde bulunmaktadır. Balkanlar ise Almanya'ya yakındır. Balkanlarla gayet güçlü ve çok çeşitli ilişkilerimiz vardır. Bu, Balkanlarda yaşayan tüm halklar için geçerlidir.

Peter Rondorf, Kosova'da Alman İrtibat Dairesi Başkanı

Balkanlardaki durum Almanya'yı birden ve doğrudan doğruya etkilemektedir. Almanya'ya gelen yabancı işçiler arasında Türklerden sonra ikinci en büyük grubu işçiyi eski Yugoslavya'dan gelen işçiler oluşturmaktaydı. Biz Balkanlarda istikrarlılığı ve ilerlemeyi görmek istiyoruz. Kosova'da istikrarlılık sağlanmayınca, Balkanlarda da istikrarlılık sağlanamaz. İstikrarlılığın en iyi garantisi demokrasidir. Demokratik toplumlar birbirlerine karşı savaş etmezler. Demokratik toplumlar insan haklarına ve kanun kurallarına saygı gösterirler. Onlar hoşgörülüdür ve aralarında yaşayan azınlıkların entegrasyonu için ilgi gösterirler.

Ziddiyetler silahlarla çözüme kavuşamaz. Güç, adaletin yerine geçemez. Bundan dolayı Almanya, demokrasinin Balkanlara hakim olmasını istemektedir. Bu yüzden dolayı, sadece demokratik, çok uluslu ve tolerans bir toplum olarak Kosova'nın bir geleceği olabilir. Bu ise orada hareket özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, sakin bir şekilde toplanma özgürlüğü temin etmekle mümkündür; bu,

kanuna karşı saygılı olma ve örgütlü suçlar ve rüşvetçiliğin önüne geçilmesiyle gerçekleşebilir.

Almanya Kosova'da önemli bir varlık göstermektedir. KFOR güçleri çerçevesinde 3400 Alman askeri güvenliğinin sağlanmasında yardımcı olmaktadır. Onlar köprüler ve evler inşa etmekte ve Sırp mültecilerinin geri dönmelerinde yardımcı olmaktadır. Onlar tolerans ve demokratik değerler için çaba harcamaktalar. 360 Alman (erkek ve bayan) polisi cinayetlere karşı savaşarak, yakın bir gelecekte Kosovalı iş arkadaşlarının bu ağır görevi kendi başlarına yapmalarına yardımcı olmaktadır. Almanya'daki vergi mükellefleri, 1999 yılından beri Kosova'nın yeniden yapılanması ve ekonomisinin geliştirilmesi için 200 milyon Euro civarında bağış ve yardımlarda bulunmuşlardır. Bu konuda kararlıyız ve ilerde de onu muhafaza edeceğiz. Bu alanda başarılı olmamız için Kosova vatandaşı da kendine düşen görevi yerine getirmelidir. Diğer sözlerle vergileri ödemeli, harcanan elektrik faturalarını ödemeli ve suyun kontrolsüz bir şekilde

haranmasını önlemelidirler.

UNMIK, KFOR, uluslararası topluluk, ABD, AB ve NATO üyesi olarak Almanya, Beşli Ülkeler Grubu, Temas Grubu ve Güvenlik Konseyi, Kosova'nın geleceği hakkında aynı görüşleri paylaşmaktayız: Kosova'da demokrasi güçlü bir şekilde kök salmalıdır. Geçici Enstitüler Kosova geleceğinin biçimlendirilmesinde yeri doldurulamaz bir role sahiptirler. Kosova Meclisi, son derece önemlidir. Sonunda, yerel enstitüler sorumlu davranmazsa, tüm çabalarımız boşa gidebilir. Bu yıl bu yönde önemli gelişmeler kaydedildi. Örneğin, yasal çerçevenin sağlanmasında Kosova Parlamentosu verimli bir çalışma sergiledi. Alman Siyasi Vakıflarının Meclis Destek Girişimi şemsiyesi altında bu başarıya katkıda buldukları için mutluyum. Gelecekte Alman Parlamentosu, Bundes-tag'ın, Avrupa Kalkınma Ajansı tarafından sponsorluğu üstlenen proje çerçevesinde ek yardım sunma olanağında olacağı için mutluyum.

Kararlı oluşumuz yanı sıra belirlediğimiz politikamızın gerçekleşmesinde de

ısrarlıyız; "Statüsten önce Standardlar"- dan caymayacağımıza hiç kimsenin şüphesi olmasın. Ama bu taslak statik bir içerik değildir; onun dinamik bir hareket olarak görülmesi gerekmektedir. Bu standartların yerine getirilmesi üzerinde UNMIK'in arayış içinde olması, bunun bir kanıttır. GÖE bu süreç için çaba harcayacaktır. Bu konuda ortak bir sorumluluk vardır. Ve günün birinde sınav olacaktır. Kosova'nın bu sınavda başarılı olacağını umut etmekteyiz. Tüm bu yol boyunca Almanya size yardım edecektir!

Yol burada bitmiyor. Kosova'nın geleceği sadece coğrafya bakımından değil, politik ve ekonomik bakımdan da Avrupa çerçevesi içerisindedir. İnsanlar her ne kadar istese de Kosova, ne Karibler Denizi'nde bir ada, ne de ABD'nin bir parçası olamaz. Eğer Kosovalılar gerçekten Avrupa ailesi üyesi olmak isterlerse o zaman gerekli olan koşulları yerine getirmeleri gerekmektedir. Kosova'nın karşılaştığı yeni standartlar paketi olacaktır. Avrupa Birliği 1993 yılında Avrupa Birliğine üye olmak isteyen

toplumlar için yerine getirilmesi gereken ayan kriterileri belirlemiştir. Onlar öyle denilen "Kopenhag Kriterileridir," ve bu kriterilerin en önemlilerinden biri iyi komşu ilişkileri ve insan haklarını ve azınlık haklarına saygının gösterilmesidir. Bu olgudan hareket ederek Priştine'den Brüksel'e giden yol Belgrad'tan geçmektedir. Kosova'nın Avrupa geleceği, sınırların ortadan kalkacağı anlamını taşımaktadır. Avrupa Birliğine üye olan tüm ülke insanları istedikleri yerde hareket özgürlüğüne sahiptirler. İçtenlikle inanıyorum ki tüm Kosovalılar bu Avrupa geleceğini kucaklayıp onun ne demek olduğunu anlayacak ve bu hedefe ulaşmak için tüm güçlerini harcayacaklardır.

“Pasif olmamalı, çalışmalara katılmamız”

Vesna Jovanović Kosova Meclisi Geri Dönüş Koalisyonu (KP) üyesi ve Demokratik Alternatif (DA) üyesidir. Kendisi iki komisyonunda üyedir – Medya ve Çevre Korunumu. İvana Marković Sırbistan Demokratik Partisi üyesi (DSS) ve Kosova Meclisi'nde Geri Dönüş Koalisyonu milletvekilidir. Kendisi Kültür, Spor ve Gençlik Komisyonu üyesidir. Parlamento çalışma dönemi öncesinde “Geri Dönüş Koalisyonu” nun genç üyeleri ile ASI bir konuşma yaptı.

Söyleşiyi gerçekleştiren Biserka Ivanović ve Franklin De Vrieze

ASI: Kadın olarak sizin Meclisteki durumunuz nedir ?

Vesna: Durumuma, özellikle bir kadın olarak değil, Kosova Parlamentosu çerçevesi içerisindeki Sırp topluluğu üyesi ve Kosova kenttaşısı olarak bakmaktayım.

İvana: Vesna'nın söylediği gibi bu ayırım esas önemi oluşturmamaktadır. Biz genelde Sırp topluluğu çıkarları için savaşıyoruz.

ASI: Siyasete başlamadan önce mesleğiniz neydi?

Vesna: Geçenlere kadar Gitan yakınlığındaki Partes orta okulunda profesör olarak çalıştım.

İvana: Ben Kosova Parlamentosu'nun en genç üyesi ve ben çok şey öğrenebileceğim görgülü ve zeki insanlarla çalışma olanağında olduğum için çok mutluyum. Hukuk Fakültesinden mezun oluyorum.

ASI: Şu anda sizin Kosova Meclisi'ndeki siyasi çalışmalarınızdan konuşmaktayız, ama

yine aday olup daha bir mandate üye olmak ister miydiniz?

Vesna: Üç ay önce bu soruyu sorsaydınız hiç kuşkusuz ki hayır derdim. Ama şimdi cevabım EVET'tir. Çünkü anladım ki bu bir “savaş” ve bir şey değiştirmek isterseniz tarafınızda olmanız değil, katılmamız gerekir.

İvana: Büyük sorunlarla karşılaşmakta olduğumuz şu anda pasif olmamalıyız. Çalışmalara katılmamız gerekir.

ASI: Seçim organı, sizin için oyunu veren ve sizi Meclise sokan insanlar ile ne kadar irtibat kurabiliyorsunuz?

Vesna: İvana yerini değiştiren biri ve ben Kosova'da yaşadığım için değişik hedef gruplarımız vardır. Ben de zoraki olarak Priştine'den ayrılma mecburiyetindeydim. İki yıldan sonra şimdi Kosova Pomoravlesisi yöresinde bulunan Partes'te yaşamaktayım. Burada kalan çok sayıda insan var. Bir çalışma günü ile ilgili

bir örnek vermeme izin buyurun. Geçenlerde Pasyane köylüleriyle görüşüp daha geç Podgorçe'ye gittim. Bu köye insanlar geri dönmüş ve evlerinin yeniden yapılmasını beklemektedirler. Onların sorunlarını dinlemek amacıyla onlarla 23:00'e kadar kaldım. Onlardan 14'ü ağır koşullar içinde yaşamaktadırlar. Ondan sonra geri dönüş için GSÖT özel danışmanı Sayın Nenad Radoslavljević'e du-

rumu anlattım, ve yakında kendisi UNMIK'in bu durumda neler planladığını anlatacaktır. Kendisinden konuyla ilgili bilgileri aldıktan hemen sonra insanları bu konuda aydınlatmaya çalışacağım. Gördüğünüz gibi insanlarla sürekli bir irtibat içindeyim.

İvana: 1999 yılına kadar Ferizovik'te yaşadım. Şimdi ise Vrnjačka Banja'da yaşamaktayım ve Meclis top-

lantlarına düzenli olarak katılmak için yolculuk yapıyordum. Kentimin gençleri Sırbistan ve Karadağ'da yerleşmiş bulunmaktadırlar ama ben hala onlarla temas içindeyim. Kosova içerisinde yerleşmiş olanlarla olduğu gibi Gračanitsa'da kalmış olan gençlerle görüşmekteyim. Onların Kosova'nın siyasi durumu hakkında ne düşündüklerini öğrenmem önemlidir. Gençler Kosova'ya geri dönmeyi istiyorlar. Onların geri dönmeleri, koşulların sağlanmasına bağlıdır. Zaman geçtikçe insanların çoğunda geri dönme hayallerinin suya düştüğünden korkuyorum, çünkü onlar gene geri dönüp dönmeyecekleri ile ilgili kuşkuyla yaşamaktadırlar.

ASI: En önemli ve etkili Arnavut liderleri YDO-Yerlerini Değiştirmiş Olanların Kosova'ya dönmeleri çağrısında bulundular. Bu konu hakkında siz ne düşünüyorsunuz?

Vesna: Bunu okurken kendimi Yerlerini Değiştirmiş Olanların durumuna koydum. Genel olarak alınırsa bu eylem gerçek olursa iyi bir eylem olacaktır. Bu ne demektir? Bu demektir ki, tüm liderler açık olarak kendi insanlarına “canlı bir dille”- medya, canlı olarak sunulan TV istasyonları yoluyla bunu anlatmalıdırlar.

“Kosova sizin yerinizdir” bölümünü okurken kendi kendime şunu sordum – yerini değiştirmiş biri olarak nereye geri dönüyorum? Kendi ülkeme mi, yoksa diğer bir ülkeye mi geri dönüyorum? Ama şu anda bunu bir kenara bırakmamıza izin buyurun.

ASI: İvana, Kosova’ya geri dönmek isteyen çok sayıda genç Ferzoviklilerin olduğuna ve onun kendileriyle irtibatla buldukların işaret etti. Siz arkadaşlarımızı, komşularımızı, fakülte arkadaşlarımızı, iş arkadaşlarımızı ve yakınlarımızı Kosova’ya geri dönmeye çağırır mıydınız?

Vesna: Bu çağında bulunmak, o kişinin hayatı ve geleceği için sorumluluğu üstlenmek demektir. Bu sorumluluğu üstlenecek durumda değilim, çünkü bu bana bağlı değildir. Tümünün geri dönmelerini

çağırılmayı istedim. Ama eğer onlar orada güvenli olabilir miyiz diye sorarlarsa? Mecliste nasıl geçiyorsun? Seni kim arabayla getirip götürüyor? Ben gerçeği söylemeliyim – Her zaman bana refakat edenin olduğunu fişek geçirmeyen arabalarla geldiğimi söyleyebilirim. Onların istedikleri her şey için –hareket özgürlüğü, işbulma olduğu gibi gençlere ait olan etkinlikler için garanti edemem.

İvana: Hareket özgürlüğü olmadan başka bir şey hakkında konuşmak zordur.

Vesna: Kosova’daki havanın değişeceğini ümit ettiğimizi de katmak istiyorum. Ve uluslararası topluluk Arnavut temsilcileriyle ve bizimle Sırp topluluğu temsilcileri ile çalışarak yerlerini değiştirmiş olanların geri dönmeleri ile ilgili koşulları geliştirmek yolunda beraberce çalışacağız.

ASI: Çözüm bulmanın yollarından biri yasa tasarısının önerilmesidir. Eğer bunu yapacak biri olsaydınız ne önerirdiniz ve neden?

Vesna: 1244 Rezolusyonuna göre Kosova’da yaşamakta olanlar tüm haklara eşit olarak sahiptirler. Ama ben Sırp topluluğunun olduğu gibi diğer toplulukların korunmaları ile

ilgili kanun tasarısını önerirdim. Azınlık topluluğu demek istemezdim çünkü ben azınlık topluluğu üyesi olarak kendimi hissetmiyorum. Kadınların, ailelerin ve gençlerin korunmalarına dair bir kanunu daha önermek isterdim çünkü bu kategoriler, daha iyi günleri bekleyip kenara bırakılmışlardır.

İvana: Dini her ne olursa olsun ve farklar ne olursa olsun eşit olmaları ve Kosova’da yaşamakta olan tüm insanların serbest olarak hareket etmelerini sağlayan kanunu önermek isterdim.

ASI: Çevre konuları hakkındaki önerileriniz nelerdir ve siz bir Çevre Komisyonu üyesi olarak onları nasıl takip ederdiniz?

Vesna: Çevre korunumu ile ilgili kanun ve kurallara karşı saygının gösterilmesi önemlidir. Aynı zamanda çevre korunumunun eğitim sisteminin bir parçası olması gereksinimine önem verilmelidir. Böylelikle çocukların kendi çalışma ortamına saygı göstererek bu alanda ders görmeleri sağlanmalıdır. Doğal dengenin korunmasında çalışacak uzman sayısının artırılması gerekir. Maalesef, Çevre Korunumu Kanununun gerçekleşmesi yavaş gitmektedir ve korkuyorum ki

kanun sonuna kadar yerine getirilmedikçe çevre hasar görecektir. Çevre Korunumu Komisyonu üyesi olarak çevreyi hasara uğratmakta olanların sorumluluğa alınmalarına ilişkin kanun tasarısı ile ilgili öneride bulundum. Bu öneriler reddedilince, bu sorunu düzenleyen yürürlükteki kurallar yetersiz kalacaktır.

ASI: Topluluğunuzun/köyünüzün karşılamakta olduğu çevre sorunları nelerdir?

Vesna: Topluluğumun çıkışından sonra kentler, Sırp’ların sadece rüyalarında görebilecekleri bir şey oldu. Köy ortamlarında kalanlar uygun enfrastrüktüre sahip olmayan köy ortamlarında yaşamaktadırlar. Benim yaşamakta olduğum Kosova Pomoravlesinde olduğu gibi diğer alanlarda da uygun çöp yerleri, su tedarigi, kanalizasyon yok; içme suyu ise izin verilen bakteri değerleri sınırlarını zorluyor, bazı yerlerde ise hiç su yok. Kuzey Mitroviça’da sürekli olarak su kesilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün etüdüne göre, Mitroviça, Zveçan ve Malo Rudare köyündeki hava kirliliği Priştine’ye kıyasla çok daha yüksektir. Öyle ki Priştine’de yaşayanlara kıyasla bu yörede yaşayanların kanındaki kurşun

(Pb) birikimi 10 defa daha yüksektir. Her yerde kumları ayıran araçları görebilirsiniz; tepeler –bayırlar kayboluyor. Bu sorunlar tüm Kosova ahalisi için önemlidir. “Bugün yaşa, yarın düşünme” düşünce şeklinin geri dönüp tümümüzü taciz edeceği izlenimine varıyoruz. Çevre ve Uzaysal Planlama Komisyonu iş arkadaşlarımızın Sırp topluluğunun yaşamakta oldukları yerleri ziyaret etmeleri için davete bulunmayı ve çevre sorunlarının günlük yaşamımızı nasıl etkilediğini görmelerini çok isterdim.

ASİ: En sonunda vermek istediğiniz mesajlarınız var mı?

Vesna: Kosova’da Sırp’lara daha iyi bir yaşamın sağlanması için çaba harcıyorum ve harcıyacağım. Bu, Geri Dönüş Koalisyonunun politik savaşıdır. Kosova’nın Morava tarafında yaşamakta olduğuma göre Kosova’nın bu yöresinde yaşamakta olan insanların sorunları ve onları ilgilendirmekte olan konular benim en çok ilgi gösterdiğim konular olacak ve ben onların çıkarlarını savunacağım.

İvana: Kosova’da yaşamakta olan tüm insanların korkusuz, özgür bir hayat yaşamalarını istiyorum.

Kosova'da komersiyal yasa esaslarının oluşturulması

Tarihi, toplumsal ve ekonomik özelliklerden hareket ederek, her ülkende geçerli olan yasama sistemi, toplumun real kalkınma yasalarını yansıtmaktadır. Şu andaki pozisyonu itibarıyla, Kosova, kendi yasama sistemini oluşturma safhasında bulunmaktadır. Bu yüzden de gelişmiş ülkelerdeki yasama sistemi özelliklerini içeren bu sistem, buraya has olan özellikleri de içermektedir. Kosova'da şu anda yürürlükte olan yasama sistemi, AB ve ABD'de yürürlükte olan yasama sistemleriyle büyük bir benzerlik göstermektedir. Özellikle ekonomik kalkınma yasalarında bu daha da belirgindir.

Pirro Recepti Kosova Meclisi Koordinasyon Danışmanı

Geçici Özyönetim Enstitüleri (GÖE) yönetim bölümü ve USAID'in ortak çabaları sonucu komersiyel ve fiskal alanı düzenleyen ve getirilmeleri mecburi olan yasal taban oluşturuldu. Diğerleri arasında Taşınmaz Malların Kötük Kayıt Haklarının Oluşmasına Değın Kanun, Eki-lebilir Arazilere Değın Kanun, Kamu Finanslar ve Muhasebe Kanunu,

Komunikasyona Değın Kanun, Dış Ticaret Etkinliklerine Değın Kanun ve İpoteklere Değın Kanun bu çalışmanın bir ürünüdür. Parlamento tarafından görüşülüp onaylanan bu yasalar GSÖT tarafından da kabul edilip yürürlüğe girmiştir. Bu yasalardan her birinin kendi ilgi alanlarında yeni gelişmeleri körüklemesi ve savaş sonrası Kosova'nın real ekonomik gerçeklerin düzenlenmesine katkıda bulunması beklenilmektedir.

Bu yasaların kabul edilmesi kolay geçmedi çünkü onların onaylanmasını sürüncemede bırakan bi sürü problem vardı. Yasaların gecikmesi ve uzamasının en büyük nedenlerden biri, yetkilere ilişkin bazı yasal düzen-

lemeler hakkında UNMIK'in karşı gelmesiydi. Gerekçe olarak ise Anayasal Çerçeve ile sözü edilen alanların düzenlenmesinin, GSÖT'ye tanınan saklanmış haklar olarak nitelendirilmesi ileri sürülüyordu. UNMIK tarafından ileri sürülen bu iddialar, birçok olayda Meclis tarafından yersiz ve özürsüz olarak nitelendirilmiş ve Parlamento Komisyonları tarafından tekrar görüşüldükleri zaman reddedilmişlerdir.

Anayasal Çerçeve'nin açıklanması hakkında Geçici Özyönetim Enstitüleri ile UNMIK arasındaki farklı görüşlerden kaynaklanan problemlere rağmen, Anayasal Çerçeve hakkında açıklama yetkisinin GSÖT'ye ait olduğunu inanan UNMIK, bu alanda herhangi bir pazarlığın yapılmasının mümkün olmadığına inanmaktadır. Gecikmelerin ortaya çıkmasını etkileyen diğer bir faktör de yasama sürecine UNMIK İrtibat yetkilisinin bu sürece çok geç katılımıydı. UNMIK ve GÖE arasında varılan anlaşma gereğince, yasanın hükümet organlarında hazırlanma aşamasında olduğu zaman UNMIK yetkililerinin

katılarak kendi uyarı ve önerilerini ileri sürmeleri öngörülmektedir. Fakat böyle bir şey çok nadir görülmüştür ve yasaların Meclis onayına sunulmasından ve hatta yetkili Komisyonlardan geçmelerinden sonra uyarı ve öneriler sunulmuştur.

Hükümet ve Parlamento kendi çalışma programlarında saptadıkları önceliklerden hareket ederek çalışmalarını sürdürmekte ve bunların kapsamında komersiyel ve fiskal yasa esaslarının oluşturulmasıyla dayanıklı bir piyasa ekonomisinin meydana getirilmesi en önemli ödev olarak yer almaktadır. Bu olgudan hareket ederek, geçen yıl içerisinde olduğu gibi bu yıl zarfında da Hükümet ve Meclis'in çalışmaları, komersiyel ve fiskal yasaların 'direğini' oluşturan

yasal düzenlemelerin getirilmesinde çaba harcanacağını doğrulamaktadır.

Birçok açıdan bakıldığında onaylanan yasalar arasında Taşınmaz Malların Kötük Kayıt Haklarının Oluşmasına Değın Kanun en önemli yasalar arasında yer almaktadır. 12 Eylül 2002 tarihli Meclis toplantısında kabul edilen yasa, 20 Aralık 2002 tarihinde GSÖT tarafından onaylanmıştır. Taşınmaz mal haklarına ilişkin kötüğün oluşturulması, mülk sahipliği haklarının oluşması ve onların güvenliğinin sağlanmasına da olanak sağlamaktadır. Eski sistemde ise mülk sahipliği yoktu, sadece mülkten 'yararlananlar' mevcuttu. Böyle bir durum ise taşınmaz malların finansal transaksyonlarında çok büyük engelleri oluşturuyordu. Taşınmaz mal varlığı hakkının uygulanması, Kosova'da yatırımların başlaması için önkoşullardan birini oluşturuyordu. Bu yüzden de ilerideki altı ay içerisinde bu yasanın uygulanmaya başlaması ve güvenliğin sağlanması için yönetimde olanlar (Hükümet) yakın bir ilgi göstermektedir. Kosova

Kadastro Ajansı, taşınmaz mal varlığı haklarının Kötüğünü (kayıtlarını) yapmak için çaba harcamaktadır ve bu proje İsveç Uluslar Arası Kalkınma Ajansı ("SIDA") tarafından finanse edilmektedir.

Meclis tarafından Ekim ayında görüşülüp kabul edilen ve geçen yılın Aralık ayında GSÖT tarafından onaylanan Arazilere ait Kanun da ekonomik kalkınma açısından son derece önemli bir yasayı oluşturmaktadır. Sözü edilen yasa gereğince kredilerin alınmasında toprak sahipliği bir güvence olarak kullanılabilir ve bu şekilde işlerin başarılı bir şekilde genişlemesi hedeflenmektedir. Taşınmaz malların transaksyonların finans edilmesi, bu yöntem en çok uygulanan bir yoldur. İpotek karşılığında para bağışında bulunan taraf kendi çıkarını toprağa transfer etmektedir. İcracı taraf, genellikle bu bir finansal enstitüsüdür, kredi veya diğer çıkarları bir güvencenin karşılığı olarak temin etmektedir. Haliyle bir ipotek taksitler (dilimler) halinde ödenmektedir ve ödünç alınan toplam para yarı sıra belli bir faizi de içermektedir. Taksitlerin ödenmemesi halinde toprak varlığı hakkının dondurulmasına yol açar. Böyle bir dondurulma gerçekleştiğinde sonra borçverenin ipotek esasınca alınan tüm borçların ödenme vadesinin yaklaşmış ve toplam borçların geri çevrilmesinin gerektiğini ilan etmesine olanak sağlamak-

tedir. Devamda da ipotek işlemlerinin hızlandırılması için ivedi bir yöntem uygulanmaya konulur. İpotek karşılığında alınan borçların ödenmemesi, toprak hakkının dondurulmasından sonra güvence çıkarlarına son verilerek sözü edilen toprağın satılması ve böylelikle ipotek karşılığında doğan borçların karşılanmasına geçilmektedir. Dondurulma süreci devlet yasaları ve ipotek koşullarına bağlıdır. Bu süreç en sık olarak mahkeme tarafından gerçekleşmektedir (hukuki dondurulma), fakat Kosova'da mevcut olan mahkeme sistemi gözönünde bulundurularak, dondurulma sürecinin bir mahkeme süreci olmaması daha uygun görülmüştür.

Bir ekonomik başarısızlık olarak algılanan iflas ilk bakışta ekonomik kalkınmayı tehdit eden bir engel olarak görünmektedir. Fakat piyasa ekonomisinin uygulandığı toplumlarda böyle bir değerlendirme ve görüşe yer yoktur, çünkü bunun sayesinde borcunu geri çevirecek durumda olmayan bir borçlunun kendi araçlarını yeni kreditorler arasında paylaşarak borcunun nerde ise tamamını silmesine olanak sağlamaktadır. Denetim sayesinde gerçekleşen bu paylaşım, kredi sağlayan tüm tarafların çıkarlarının eşit bir muamele görmelerini sağlamaktadır. İflasla ilgili bazı prosedürler, borçlu olan tarafın bundan böyle de işini

devam etmesine olanak sağlamaktadır. Bu şekilde sağlanacak gelirler, borçların silinmesinde kullanılacaktır. Fakat iflas yasalarının temel hedefleri borçlu olan tarafların araçlarının hisse sahipleri arasında bölüşülme sayesinde sağlanan parayla biriken borçlarından serbest kalmalarını sağlamak, ve borçlarının tamamı çevrilmese dahi onların tekrar sıfırdan başlamalarına olanak sağlamaktır. Genellikle olarak Dış Ticaret Etkinliklerine değin Kanun, ulusal sınırlar dışına çıkan araç ve hizmetlerin transaksyonlarında geçerlidir. Yasa, usulüne uygun olmayan dondurulma transaksyonlarını önleyerek, dışalım ve dışsatım sistemini belirleyerek dış ülkelerle sağlıklı bir esasa dayalı bir dışticaretin oluşturulmasını hedeflemektedir. Kosova'nın Dış Ticaret Etkinliklerine değin Kanunu, Dünya Ticaret Örgütü'nün istemleriyle tamamen bir uyum içindedir. Küresel ekonomi piyasalarında teknoloji sektörünün hızlı bir ilerleme kaydetmesi sonucu, son zamanlarda telekomunikasyon alanı yabancı yatırımların dikkatini çeken bir alan haline almıştır. Telekomunikasyona ait Kosova Kanunu doğal bir şekilde rekabetin oluşmasını sağlayarak bu alandaki hizmet kalitesini artırılması için diğer hizmet sunucularının da bu alanda görev bölüşümüne katılmalarına yolo açmaktadır.

Günümüzde işlerin kurulması açısından bakıldığında, Kosova, çiçek açan bir alanı oluşturmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi, fiskal ve komersiyel yasamanın taşıyıcı "direği" artık onaylanmamış ve uygulanmaya girmişti fakat yasayı oluşturanla henüz belli başlı zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Fiskal ve komersiyel yasama alanı yasaların sürekli olarak değiştiği ve yenileştiği bir alanı oluşturmaktadır. Kosova'da bu yasalar uygulanmasına rağmen fiskal ve komersiyel yasama alanında hâlâ büyük bir boşluk sezilmektedir. Özellikle taşınmaz malların vergilendirilmesi, rekabet, şirketlerin kurulması ve çalışması, entelektüel sahiplik hakları v.b. düzenleyen alanlar bunlardan sadece birkaçı.

Buna rağmen, USAID ve AKA uzmanlarının yardımlarıyla Hükümet, bu alanda gerekli olan diğer yasaların hazırlanmasında çalışmaya hazırdır. UNMIK ve Kosova Hükümeti arasında transfer edilen yetkiler ve saklı tutulan hak ve yetkiler alanında ayan olmayan bazı tutumlar yüzünden bu sorunun gayet bileşik olmasına rağmen, bu sorunların basitleştirilerek çözümlenmesi için her iki tarafın da istekli olduğu ve bu şekilde gelecek dönemdeki yasama işlerinin hızlandırılması arzularının mevcut olduğu denilebilir.

2. sayfanın devamı

istiyorum. Bundan önce sizin bakanlarınızla görüş-tüğüm zaman -yanımda benim dostum, meslekdaşım ve Almanya'nın büyük siyasetçisi ve devlet adamının oğlu Nikolaus Lambsdorf oturuyordu - ben Başbakan'a ve diğer bakanlara AB'nin ne olduğunu tekrar hatırlattım. Aslına bakılırsa, AB, tarih uzlaşma enstitüsünü sağlayan en iyi bir örneği oluşturmaktadır. Benim kayınpederim İkinci Dünya Savaşı'nın bitmek üzere olduğu günlerde ölmüştü ve onun eğitim gördüğü Kembric Üniversitesi'nde okuyan ve iki dünya savaşı arasında ölen üniversite öğrencilerin adlarının yazılı olduğu bir levha bulunmaktadır. Fakat, bu levhaya adların yazılması bir türlü bitmek bilmiyor. Elbette ki bu adların çoğu İngiliz adlarıdır, ancak Alman adlarına da rastlamak mümkün. Yani üniversite eğitimlerini beraber sürdüren ve savaş sırasında birbirine ateş açan İngiliz ve Alman üniversite öğrencilerinin adları. Neden? Milliyetçiliğin ve şövenliğin en kaba bir şekilde ifade edilmesi ve ibret olarak görülmesi sonucu. AB'nin kurulmasından sonra artık böyle şeylere izin verilmeyecektir. Kaldı ki bu oluşum küçük grupların birleşmesini ifade eder; hoşgörü ve gönül zenginliği sayesinde kendi vatandaşlarına mutlu bir gelecek temin etmek isteyenlerin biraraya gelmesidir. Bu yüzden ister aramızda, Kosova'da bulunduğumuz, ister de Sırbistan veya başka bir ortamda iken ulusal kökene dayalı nefret ve baskının kötü yanları ve barışmanın gerçekleşmesi ihtiyacı için bu şekilde konuştuğumuz zaman hayrete kapılmayın. Uluslar arası toplum ne pahasına olursa olsun bu hedefe ulaşmanızı arzu ettiği için sizin burada, Kosova'da, başarı kaydetme şansınız var. Eski düşmanlıkları gömüp yeni bir gelecek oluşturmaya hazır olduğunuzu tüm dünyaya gösterme şansınız var. Oluşturacağınız bu yeni toplum, ulusal veya dini mensubiyeti ne olursa olsun herkesin hakkını tanyacak, dini, inançları ve aile kökeni ne olursa olsun herkese eşit hakları tanyacak bir toplum olmalıdır. Böyle bir sorunla başdebileceğinize ve buna hazır olacağınızda ben inanıyorum. Aramızda çok sayıda insanın politikaya soyunması büyük bir maceradır. Bu maceranın şerefle yerine getirilmesi gerektiği için çoğu zaman politika eleştirilere hedef olmaktadır. Politikada kısa bir süre kalmasına rağmen Ana Lindh bunun iyi bir örneğini oluşturmaktadır. Karşısına çıkacak engel ve sorunları Kosova'nın aşacağını ve bunu şerefiyle yerine getireceğine tümünüzün emin olduğunua inanıyorum. Bu şekilde de gelecek nesillere, sizin karşı gelmek zorunda kaldığınız bir toplumdaki çok daha iyi bir toplum ve gelecek temin etmiş olacaksınız.

Kosova Ahali, Ev ve Aile Ekonomileri Sayımı Kanunu

Ahalinin, aile ekonomileri ve evlerin kayıtlanması her ülke ve ahalsi için çok önemlidir. Kosova Hükümeti, çalışmalarının başından beri, Ahali, Ev ve Aile Ekonomisi Sayımı Kanununu çok önemli olarak saymıştır. Bu kanun sayesinde Kosova'da nüfus, ev ve aile ekonomilerinin kayıtlanması sürecinin geliştirilmesi için yasal bir esası oluşturacaktır. Diğer yandan bu sayımlar yardımıyla demografi strüktür ve Kosova ahalisinin diğer sosyal ve ekonomik özellikleri gibi sayım verileri gün ışığına çıkacaktır. Bu etkinlikten toplanacak olan diğer bilgiler arasında ahalinin toplam sayısı, teritoryel dağılım, yaşam yerleri ve evlerin strüktürü olduğu gibi şimdiki yaşam koşulları yer alacaktır.

Dr.sc.Azem Hajdari, Başbakanlık Yasama Dairesi Koordinatörü ve Kalkandelen Üniversitesi, Adli Dava Muameleleri Hakkı okutmanı

Kosova Hükümeti, kendi programının bir parçası olarak ve Kamu Hizmetler Bakanlığı'nın isteği üzere, 2002 yılının sonlarına doğru kanun tasarısı önerisinin başlatılması gereksinimini onayladı. Sonradan, Başbakan kendi Daimi Sekreterini görevlendirerek Aleni Hizmetler Bakanlığı ile işbirliğinde bulunarak böyle bir kanunun hazırlıklarına başlamasını kararlaştırdı. Yasanın hazırlanmasıyla görevlendirilen Çalışma Grubu yerli ve uluslararası uzmanlardan ve UNMIK temsilcilerinden oluşturuldu. Grup itinalı çalışmalarından sonra Kanun Tasarısının İlk Metnini hazırladı ve Kamu Hizmetler Bakanlığı bu tasarıyı Hükümete sundu. Hükümet 26 Mart 2003 tarihinde bu kanun tasarısını kabul etti. Kanun Tasarısının onaylanması amacıyla bu kanun tasarısı 15 Nisan 2003 yılında Kosova Meclisine gönderildi. Bu yılın temmuz ayında kanun tasarısı ikinci defa

görüülerek 27 ek değişmeler yapıp onaylandı. Bu değişmeler bu Kanunun daha fonksiyonel olmasını sağlamaktadır.

Aynı zamanda Temmuz ayında "Geri Dönüş Koalisyonu" sözü geçen kanunun Sırp topluluğunun çıkarlarına ters düştüğü ve onların etnik benliklerini göstermeleri olanağını zayıflattığını belirterek, Kosova Meclisine Kanunla ilgili bir teklifte bulundu. Sunulan bu teklifte, şimdiki aşamada nüfus, ev ve aile ekonomilerinin kayıtlarının yapılmasının Sırpların aleyhine olduğuna işaret edilirken, Kosova'da tamamen bir hareket özgürlüğü henüz sağlanmadığı için bu halkın büyük bir bölümü ülkenin dışında bulunduğu vurgulandı. Bu olgulardan hareket ederek bu nüfus sayımlarının gerçekçi olmayacağı iddia edildi.

Bu durumda, Kosova Meclisi, Hükümet, Geri Dönüş Koalisyonu ve UNMIK yetkilileri tarafından bir komis-

yonun oluşturulması çabası içindedir. Bu komisyon konuyla ilgili delil ve karşıdelilleri göreülecektir. Bu komisyon çalışmalarının sonucu ne olursa olsun (böyle bir komisyonun kurulup kurulmayacağı henüz netelik kazanmamıştır), elde edilecek olan sonuç tekrar Meclis toplantısında ele alınacaktır.

Nüfus, Ev ve Aile Ekonomileri Yasası altı bölümden oluşmaktadır: Sayımların yapıldığı tarih; Merkez Kayıt Komisyonu; Kosova İstatistik Kurumu ve belediye düzeyinde sayımları gerçekleştiren organlar; Kosova Kadastro Ajansı'nın, belediye ve mahali idarelerin sorumlulukları; Verilerin işleneceği merkez, verilerin toplanmasının yasaklanmasına dair bazı kuralları v.b. içermektedir.

Nüfus, Ev ve Aile Ekonomileri Yasası ile ele alınacak konular devamda getirilmektedir:

İçeriği ve özeti açısından değerlendirildiği zaman Nüfus, Ev ve Aile Ekonomileri Yasası, çağdaş dünyadaki ülkelerin benzer yasalarına göre hazırlanıp bu alandaki standartları yerine getirmektedir;

Yasa, yetkililerin sorumluluklarını belirlediği gibi herkesin sorumluluklarını da net bir şekilde belirtmektedir. Böylelikle Kosova İstatistik Kurumu sayımların yetkili enstitüsü olduğunu belirten yasa, gerekli organizasyonu ve sayımları onun yerine getirmesini öngörmektedir.

Bu yasa sayesinde, 22 yıldan sonra ilk kez nüfus ve mal varlığının sayımının gerçek, güvenilir ve dayanıklı verilerinin temin edeceği varsayılmaktadır. Kosova'daki nüfusun sayımlarla kapsanılmasını engellen hiç bir hüküme yasa da yer verilmemiştir. Bilakis, nüfusun, evlerin ve aile ekonomilerinin ve yerlerini geçici olarak değiştirmiş olanların da her yönlü bir sayımının gerçek-

leşmesini olanaklı kılmaktadır. Bu yönde Yasa'nın 17 maddesi, Kosova İstatistik Kurumu'nun nüfus sayımları yapılmazdan önce geniş kapsamlı bir kampanya başlatması ve bu sayede kayıtları gerçekleştiren memurların görevleri, prosedürler ve yükümlülükleri hakkında ayrıntılı bilgilerin verilmesini öngörmektedir.

2004 yılının ilk yarısında nüfus sayımlarının düzenlenmesi ile Kosova nüfusunun sayısının belirleneceği gibi, ulusal temsilcilik esasınca nüfus strüktürü, sosyal yapısı v.b. hakkında da bilgilerin sağlanacağı gibi, var olan mal varlıkları hakkında gerçek veriler (sayısı, sahipliği, v.b.) ve Sırpların bu konudaki ifadelerinin ne denli tutarlı olduğu da ortaya çıkacaktır.

Bu olgular gözönünde bulundurulurken, GSÖT, imkan olan en kısa bir sürede bu yasayı onaylayacaktır.

KOSOVA MECLİSİ – GENEL BAKIŞ

Hayatlarında ikinci yaşında olan Meclis ve Kosova'nun diğer enstitülerinin çalışmaları hakkında değerlendirmeler değişik biçimde yapılmaktadır ve onlar kimi zaman birbirlerine tamamen ters düşmektedirler. Gerçek, bunların tam ortasındadır. Ne nihilistlerin ileri sürdükleri gibi Kosova'daki enstitüler ne komple bir başarısızlık, ne de ilüzyonistlerin dedikleri gibi tüm yörede en başarılı değillerdir. Kosova'nun yeni enstitüleri Kosova'nun kendisi gibi bir kavşakta olup ciddi sorunlar önünde bulunmaktadır.

Hydajet HYSENI

Başarılar var ve onları afirme etmek gerekir. Meclisin ve Hükümetin kurulması en önemli başarıyı oluşturmaktadır. Bireysel çabalar ve uluslararası topluluk tarafından sunulan desteğe teşekkür ederek belediye ve merkezi düzeyde yapılan seçimler uluslararası factor tarafından dürüst ve başarılı olarak değerlendirildi.

Yeni enstitü sistemi kurularak sürekli olarak geliştirilmekte ve olumsuzluklara rağmen güçlü bir şekilde gelişmektedir. Azınlık topluluklarının avantajlı bir şekilde temsil edildikleri Kosova Meclisi fazla sorun ve güçlüklerle karşılaşmadan sürekli bir yasama ve politika belirleme işi ve görevini yerine getirmiştir. Parlamento üyeleri (PÜ) ve Meclisin Administratif personeli, NDI ve Fiederich Ebert Stiftung dahil olmak üzere değişik ülkeler parlamentoları, vakıflar ve enstitülerin desteğiyle çok sayıda seminerlere ve eğitim nitelikli toplantılarına katıldılar. Bu parlamentolar ve Kosova Meclisi Destek Girişiminin (ASI), desteğine teşekkür ederek bazı ülkelerle interparlamento ilişkileri

Hydajet Hyseni

kurulup çok yapıcı olan karşılıklı çalışma ziyaretleri örgütlendi.

Elde edilen başarılar küçümsemeyerek, enstitülerimizin daha etkili olması ve daha iyi bir şekilde örgütlenmesi için daha çok çalışmaların yapılması gerekir. Çalışmalar yavaş ve her zaman doğru yönde yürümüyor. Elde edilen sonuçlar sadece dilediğimiz ve elde etmek istediğimiz arasında bir farklılığı ifade etmiyor, Kosova'nın siyasi

oluşumları ve enstitülerinin var olan objektif olanakları ile de bir uyum içinde değildir. Enstitüler dışında politikaların belirlenmesinin olanaksız hale getirilmesi için tek yol sorumluluğu artırıp özenli bir şekilde çaba harcamak ve onları enstitülerin sonuçlarıyla uyumlaştırmaktan geçmektedir.

Kosova Meclisi ve diğer ilgili enstitüler kendi yaratıcı ve aktif potansiyelini ve var olan olanakları güç-

lendirmek için miras kalan küçük ve sınırlı imkanlardan yararlanmayı yakından bile başaramamıştır. Bu, Kosova'daki süreci zarara uğrattı ve uğratmaya devam etmekle birlikte Kosova yurttaşları arasında enstitülere karşı olan güveni önemli ölçüde azaltmaktadır. Kosova'nın bununla ilgili acı bir deneyimi vardır. Hayal kırıklığına uğrayan kamuoyunun gözlerinde demokratik enstitülerin itibarlarının sarsılmış olması hepimiz için bir derstir.

Kosova Meclisi ve Kosova'da var olan yeni demokratik enstitüler zor ve alışlagelmiş olmayan bir doğum yaptılar. Hükümetin çalışmalarını sürdürdüğü özel şartlar, istenen başarıya ulaşmasını önlemektedir ve olası başarıların sınırlı olmasını engellemektedir. Bu şartlar veya sınırlandırmalar şunları kapsamaktadır: elverişli olmayan seçim sistemi, Meclisin geçmiş olarak işe başlamasını, ve bu arada, Meclisin administratif personelinin ve yönetim struktürlerinin şeffaf bir şekilde teyin edilmemesi. Normal bir çalışma için

temel koşulların olmaması, parlamentonun fonksiyonel olmayan ve yanlış çalışma alışkanlığı ile demokraside yetersiz görgüsünden kaynaklanmaktadır ve bunun sonucu olarak Parlamento üyelerinin girişimleri prosedürel engellere takılarak sınırlandırılmaktadır. Bunun bir yansıması olarak dış faktörlerin uygun olmayan, yıkıcı ve demokratik olmayan etkilerine yol açmış ve kimi zaman Kosova'daki şartlara ters ve uygun olmayan deneyimlerin uygulanmasına yol açmıştır. Sonunda bu Kosova ve onun insanları için iyi düşünmeyen çevreler tarafından sürekli yıkıcı ve tehlikeli girişimlerin yapılmasına yol açmıştır.

Düşünceme göre Kosova Meclisi, yasamanın geride kalan bölümü de dahil olmak üzere önümüzdeki sombahar aylarında bu gibi engellere karşılaşacaktır.

Bunlardan sadece bazılarını vurgulayalım:

- Parlamento Üyesi statüsü, görev süresi ve dokunulmazlığının tanımlanması;
- Milletvekillerin görevlerini

normal bir şekilde yapmaları amacıyla kendilerine daireler, tehcizat, hizmetler, personel, ulaşım, park yerleri ve diğer olanaklar sağlanmalıdır. Bu tür olanaklar Parlamento Üyelerine, gruplara başkanlık edenlere, komitelere ve administrasyon sağlanmalıdır;

- Meclis Başkanlığının tamamen olarak görevlerini yerine getirmesi, özel Yönetmenlik sayesinde Meclis Başkanlığı – Başkan ilişkileri, Başkanlık – Parlamento Grupları ilişkileri, Başkanlık – Meclis Komisyonları ilişkileri ve Başkanlık ile Meclis Administrasyonu arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi;
- Meclis Başkanlığı ile Meclis Sekreterliği arasında düzenli ve fonksiyonel ilişkilerin oluşturulması sayesinde düzenli çalışma için olanaklar temin edildi. Ayrıca saptanan kurallara göre, şeffaf ve demokratik çalışma sonucu Meclis bütçesinin oluşturulması ve parlamentonun genel olarak görevinin yerine getirmesi sağlandığı gibi Parlamento administrasyonunun oluşturulması ve gerekli personelin temin edilmesi süreci de düzene sokulmuş olurdu;
- Meclis Yönetmenliğinin değişme ve tamamlanması konusunda aşırı bir şekilde

uzayan sürece son verilip, genel olarak Meclisin çalışmasını sağlayan diğer kural ve düzenlemelerin getirilmesi;

- Parlametoda hür ve tolerans bir havada tartışmaların sürdürülmesi için ortam sağlanarak, özellikle milletvekili soruları ile interpelasyonun sağlanması;
- Milletvekilleri ile Parlamento temsilcilerinin vatandaş ve sivil toplum temsilcileriyle sürekli bir diyalogun kurulması;
- Diğer ülkelerin parlamentolarıyla işbirliğini artırarak Kosova Meclisi'nin uluslararası parlamento strüktürlerine katılmasının sağlanması ve bu amaçla uluslararası ilişkilere bakacak bir dairenin kurulması;
- Yasama işlemlerinin hızlandırılması ve en önemli sistem yasası paketlerinin hazırlanmasına özenin gösterilmesi, yasaların çıkartılması işlemlerinin kolaylaştırılması, özellikle tartışmaların sunulması ve oylanması prosedürlerinin, metinlerin düzeltilmesi ve onaylanan yasaların final ve orijinal metinlerinin hazırlanması;
- Meclis ile Hükümet arasında fonksiyonel ilişkilerin sağlanması bu kapsamda yasama etkinlikleri ağırlıklı olduğu Meclis tak-

viminin belirlenmesinde çalışmaların koordine edilmesi;

- Kosova Meclisi ile Kosova Cumhurbaşkanı arasındaki ilişkilerin aydınlığa kavuşması;
- Yürürlükteki seçim sisteminde belirgin olan eksiklik ve uyumsuzlukların ortadan kaldırılması;
- Daha sıkı ve yakın bir ilişkinin kurulması esasınca Meclis ile GSÖT arasındaki prosedürel ve fonksiyonel ilişkilerin belirlenip aydınlığa kavuşması ve rezerv yetkiler kavramının ayan ve net bir şekilde belirlenmesi.

Kosova Meclisi ve onun ilk yasama misyonunun kendi kendisini yaratıp fonksiyonel bir duruma getirme görevi de vardır. Bunun yanı sıra yeni Kosova'da diğer demokratik enstitülerin de oluşturulması yapılmalı ve bu şekilde enstitü ve yasal boşluk gidermelidir. Bunların yerine getirilmesiyle Kosova'daki genel durumun tamamen normalleşmesi ve ileride Kosova'da demokratik, özgür ve bağımsız bir toplumun oluşturulması sağlanacaktır. Bu şekilde Kosova gerçek demokratik, çoğulcu, tolerans ve Avrupa'da geleceği olan ve buralarda yaşayan tüm topluluk temsilcileri ve yurttaşların çıkarından olan bir toplum oluşturulacaktır.

Çalışma Komisyonunda Ciddi Düzelmeler-İlerlemeler

İnsanların gereksinimlerine hitap eden ve kanunlardan çıkan demokratik süreç çok sayıda eylemi gerektirmektedir. Bu, bireysel parlamenterlerin konuları inceleyerek iş arkadaşlarıyla tartışmalarda bulunmalarını ve kenttaşlarla diyaloga başlamalarını gerektirmektedir. Meclis komisyonlarının, kanun tasarılarını gözden geçirmek için yetenekli destek personele ihtiyacı vardır. Mecliste örgütlü siyasi gruplara ihtiyacı vardır. Ve en önemlisi bu elemanlar arasında etkili bir koordinasyona ihtiyacı vardır.

Heather Kashner, Ulusal Demokratik Enstitüsü (NDI), Kosova Müdürü

Kosova Meclisine karşı yapılan sürekli eleştirilere rağmen, bu enstitü günlük çalışmalarında, bu hedefleri gerçekleştirmekte büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Milletvekilleri ve personel kendi çalışmalarını rutin hale getirmişlerdir. Enstitünün genel çalışma kalitesi ve verimi artmıştır. Yapılması gereken daha çok şey var. Geçenlerde Ulusal Demokratik Enstitüsü (NDI) tarafından yapılan değerlendirmenin amacı, Meclis hakkında olduğu gibi onu desteklemekte olan örgütler hakkında gözlemlerinin yapılmasını hedeflemektedir. Amaç özellikle komisyonların güçlendirilmesi alanında bu ilerlemenin sürdürülmesi olacaktır.

Birçok teknik konuları çözümlendikten sonra komisyon çalışmaları daha etkili olabilir. Bu, uygun komisyon dairelerinin sağlanması, personelin işe alınması ve evraklar arşivlerinin kurulmasını kapsamaktadır. Şans eseri, UNDP, SPEAK projesi yardımıyla bunları gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Var olan bazı teknik yetersizliklere rağmen Meclisin daha iyi çalışmasına yardımcı eden birçok gelişmeler kaydedilmiştir.

- Parlamento gruplarının (yönetim kurulu üyeleri) şimdi kendi daireleri vardır ve onlar şimdi daha sık sık toplantı düzenlemektedirler. Genelde onlar genel kurul oturumlarından önce toplanmakta ve bazıları parti yönetim kurulu çalışmalarını tartışmak amacıyla ek günlerde bir araya gelmektedirler.

- Yeniden gözden geçirilen Çalışma Yönetmenlikleri ile ilgili kurallar üyelerin isteklerini yerine getirecek komitelerin görev süresini uzatmışlardır.

- Komisyonların önemli bir bölümünde bakanlıklar ile ilişkiler ilerletilmiş bulunmaktadır. Hükümet tarafından tasarlanmış olan kanun-

ların yazılı değiş tokuşu olduğu gibi Bakanlık temsilcilerinin komisyon toplantılarına katılmaları da dahil olmak üzere komisyonların çoğunda bakanlar arasındaki irtibatlar düzenli olarak yapılmaktadır.

- Komisyon toplantılarına katılan üyelere şimdi gündelik ödenmektedir, bu ise komisyon toplantılarına katılımı arttırmıştır.

- AGİT, Mecliste ulusal ile uluslararası personel arasındaki günlük irtibatın sağlanması amacıyla tam zaman çalışacak olan çevirmeni temin etmiş bulunmaktadır.

Komisyonların bir kısmı çok iyi ve etkin olarak çalışmaktadırlar. Onlar hükümet ve sivil toplum örgütleri uzmanlarıyla işbirliği yaparak sıralı olarak kendilerini komisyon oturumlarına davet etmektedirler. Öyle ki kanun tasarısı hakkında daha fazla

bilgi toplamak veya konu ile ilgili soruşturma için üç aleni oturum yapılmıştır. Komisyonlarda aleni oturumların yapılması için ilgi artmakta. Böylelikle uzmanlardan yararlanılmakta, kanun tasarılarının yeniden gözden geçirilmesi için ilgili bilgiler toplanmakta ve aynı zamanda çalışmaların daha şeffaf ve kamuoyuna daha açık olması sağlanmaktadır.

Konuyu daha iyi anlamak amacıyla bazı komisyonlar alan ziyaretlerini uygulamış bulunmaktadır. Bu ziyaretler ilk sırada komisyonların kanun tasarısını yeniden gözden geçirmeleri gerektiği zaman yapılmaktadır, zaman zaman kenttaşların petisyonlarına ve elde edilen somut sonuçlara cevap olarak düzenlenmektedir.

Komisyonlar, belirli konular hakkında soruşturmaların yapılmasının kendilerine düşen bir görev olduğunu anlamaya başla-

yıp ve hazırlamış oldukları raporlar sayesinde belirli Bakanlığa hatta UNMIK'e bile önerilerde bulunabilirler. Bu Meclisin isteğine uygun olarak yapılmaktadır. Bununla ilgili birkaç örnek gösterilebilir:

- Aleni Hizmetler Komisyonu bireysel kişisel evraklar ve Kosova kenttaşları hakkında veriler (örnek olarak doğum, ölüm, nikah belgeleri, sürücü belgeleri) ile ilgili rapor hazırlamıştır.

- Ticaret ve Endüstri Komisyonu, Kosova'da enerjinin sağlanması durumu hakkında rapor sunmuştu.

Bunlar Komisyonlar ve Meclis için ileriye doğru atılan önemli adımlardır. Bu iyi örneklerin sıralı çalışmaların bir parçası olması amacıyla komisyon üyeleri ve personeline sürekli yardımların sunulması gerekmektedir.

Meclis çalışmalarında belirtilen diğer bir konu ise, komisyon çalışmalarının

ilerletilmesi ve komisyon raporları ile ilgili tartışmalar yoluyla Parlamento Gruplarıyla işbirliğinin yapılmasıdır. Parlamento grupları, tüm parlamento gruplarının katılmış oldukları komisyonlar arasında varılan fikir birliği sonucu ortaya çıkan rapor sonuçlarıyla uzlaşmadıklarını belirttiler. Tabii ki bireysel üyelerin komisyon sonuçlarıyla uzlaşmamaları normaldir, ama Parlament Gruplarının komisyonlar ile uzlaşmamaları komisyon üyeleri ve onların parti yönetim kurulu üyeleriyle koordinasyonun olmamasının bir belirtisidir.

Belirtilmesi gerekir ki, parti grupları çalışmalarını ve işbirliğini geliştirmeye devam etmektedirler. Buna ek olarak bu süreç geliştirilip Meclis üyeleri ve partilerin kendi seçmenleri ile daha sıkı bağlar kurmaları yolunda yardım edilip destek sunulacaktır. Tüm bu çabalar komisyonlar ve Meclis çalışmalarını güçlendirecektir.

NDI tarafında yapılmış olan tüm bu değerlendirmeler Kosova kenttaşlarının ihtiyaçlarını daha iyi bir şekilde gideren kanunlardan çıkan demokratik yasama süreçlerinin aranmasında birçok pozitif gelişmelerin var olduğunu göstermektedir.

Meclis Rezolusyonu, geri dönme sürecini körüklüyor

Yerlerini değiştirmek zorunda kalanların geri dönmelerini cesaretlendiren ve Kosova'daki Arnavutların en büyük liderleri ve azınlıkların liderleri tarafından imzalan açık mektuba dayanarak, Kosova Meclisi 10 Temmuz 2003 tarihinde geri dönme süreci ile ilgili formal tartışmaları düzenledi. Bu oturum, son iki yıl içerisinde bu konuda düzenlenen ikinci bir toplantıyı oluşturuyordu. Toplantının sonunda konuyla ilgili sekiz öneri kabul edildi. Meclisin geçen yılki ifadesine dayanarak GÖE'nün tüm yerlerini değiştirmek zorunda kalanların ve mültecilerin geri dönme hakkı bi tekrar desteklenerek doğrulandı.

Brian Kuns, Kosova AGİT Misyonu, Siyasal İlişkiler Dairesi

Savaş sonrası Kosova'da, geri dönmeler ve azınlık hakları çok önemli olmakla birlikte çok hassas ve politik niteliğe bürünmüş sorunlardır. Hangi topluluğa düşerlerse düşsünler ve hangi ajans için çalışırlarsa çalışsınlar, bu sürece katılmış olanlardan hiç birisi, şu anki status quo ile memnun değillerdir.

Geçici Özyönetim Enstitülerinin (GÖE) kurulmasından bir buçuk yıl sonra, Meclisin geri dönmelere ait iki rezolusyonundan sonra ve Kosova'nın en önemli Arnavut liderleri ve diğer azınlık liderlerinin geri dönmeyi kararlı destekledikleri bu aleni mektubu ardından konuyla ilgili Mecliste yürütülen tartışmaların önemini, özellikle Priştine/Belgrad görüşmeleri öncesinde gözönünde bulundurmak gerekir.

Meclis Rezolusyonları, resmi beyannameler olarak, Kosova enstitülerinde belirlenen politikaların geri dönmeyi desteklediğini doğrulamaktadır. Bu gerçek gözardı edilemez. Her zaman yüksek iktidar çevrelerinde belirlenen politikaların doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi ve-

ya liderlerin kararlı olup olmaması söz konusudur. Buna rağmen yetkililerin bu sorun hakkında sorumlu tutulmaları daha kolaydır, çünkü onlar tüm insanların geri dönme haklarına sahip olduklarını aleni olarak beyan etmişlerdir. İkincisi, böyle bir önerinin yayınlanması, GÖE'nün etkin bir role sahip olmasının gerektiğini göstermektedir, ve bunun sadece tanınan (saklı) bir yetki olmadığını ve bu iş için bi tek UNMIK'in yetkili olmadığını da bir kanıttır. Daha başka sözlerle Meclis Rezolusyonu'nun dokuzuncu önergesi, sözü edilen önergelerin yerine getirilip getirilmediğini Meclisin denetleyeceğini ayan bir şekilde belirtmektedir.

Konuyla ilgili Meclisin geçen yıl getirilen rezolusyonuna kıyasla bu yılki rezolusyonun onaylanması sırasında yapılan tartışma havasının da oldukça değiştiğini belirtmek gerekir. Bu kez de tartışmaların karşılıklı suçlamaların yapılması için kullanılmış olmasına rağmen – nitekim yapılan oylamada tüm Meclis grupları öneriler için olumlu oy kullanmadılar – her iki tara-

fın milletvekilleri tarafından barışçıl ifadelerin sunulması gibi olumlu örnekler vardı. Aynı zamanda Meclis deklarasyonuna sunulan olumsuz oy sayısı 2002 yılına göre 2003'te sadece bir olumsuz oya düşmüştür. Elbette ki bu tür tartışmaların daha olumlu bir havada geçmesi için alan fakat kaydedilen ilerlemenin de kabul edilmesi de önemlidir. Belki de en önemli olan şey, Meclisin son rezolusyonu geri dönmeleri desteklemek amacıyla tüm Kosova'da bir temponun oluşmasına katkıda bulunmasından ibarettir. Bu tempo bir yıl içerisinde sürekli geliştirilerek Haziran sonunda Arnavutların en büyük liderleri, diğer azınlık liderlerinin de desteğini alarak yayınladıkları aleni çağrıda yerlerini geçici olarak değiştirenlerin yuvalarına dönmeleri için aleni çağrıda bulundular. "Kosova bizim evimiz olduğu kadar sizin de evinizdir; sizin geri dönüp bizimle birlikte karşılıklı saygı havası içerisinde barış içinde komşu olarak yaşamamız için çalışmaktayız." diye deniliyor mektupta. Bu sözlerin etkili olduğunu İpek Belediyesi Belopole köyüne

geri dönenler tasdiklamışlardır — onlar kendilerinin buraya geri dönmelerini özellikle bu mektubun etkilediğini belirtmektedirler.

Amerikalı siyasetçiler buna "Büyük Mo" derler. "Mo" momentum - kuvvet katmak gibi. Bir örnekte tempo konu üzerine pozitif bir değişim anlamına gelmektedir; bu konu üzere daha önce hiçbir ilerleme kaydedilmemiş veya en azında böyle bir şey gözlenmemişti. Bu tempo ilerlemenin kaydedilmesiyle kanıtlanmaktadır, daha önce sert olan tutumların yumuşamasıyla veya daha önce karşı taraflarda olanların biraraya gelmesiyle tasdiklanmaktadır.

GÖE çerçevesinde geri dönme sürecine destek başlamış bulunmaktadı. Tabii ki gerçekçi olmak önemlidir. Geri dönme süreci içinde olanların memnun olmalarına kadar daha çok yapılacak şey var. Her nasılsa, 2003 yılının yazından sonra GÖE çerçevesi içerisinde doğru yöne giden bir bir tempo kuvvet yakalanmıştır ve bu tempo muhafaza edilerek daha da hız kazanmalıdır.

“UNMIK VE GÖE: Tango için iki kişi gerekir”

Yeni Genel Sekreter Özel Temsilcisi (GSÖT), Finlandiya eski Başbakanı Harri Holkeri, Kosova'nın Birleşmiş Milletler Geçici Yönetim Başkanı (UNMIK) görevini üstlendi. Holkeri, misyonun kuruluşundan beri en hassas dönemde başkanlık edecektir. Kosova Hükümeti yavaş yavaş daha büyük bir sorumluluğu üstlenmekte ve Kosova'nın statüsü ile ilgili görüşmeler yaklaşmaktadır. Buna rağmen UNMIK için en önemli olan Geçici Özyönetim Enstitüleri (GÖE) ile işbirliği – tehlikeli bir düzeyde gerginlik sergilemektedir.

Val Percival, Kosova'nın Uluslararası Kriz Grubu Müdürü UKG araştırmacıları Ilir Deda ve Jehona Gjurgjeala

Uluslararası Kriz Grubu (ICG) geçenlerde işbirliği konusunu inceleyerek Steiner yönetimi süresince giderek tırmanan gerginliğin gereksiz bir düşmanlık yarattığını ve resmi görevlilerin demokratik enstitüleri inşa etmeleri yolundaki çabalarını suya düşürdüğü sonucuna varmıştır. Kilitsele amaçlar olarak – hükümetin yönetim, yasama ve yargı dallarının dengeli ve demokratik enstitüler olarak çalışmasının sağlanması – Kosova'da mevcut olan yönetim sorunları için sorumluluğun kime ait olduğu konusunda düzenlenen tartışmaların gölgesinde kalmıştır.

GSÖT Holkeri, önceki UNMIK yönetiminin yanlışlarından öğrenmek için yegane bir olanağa sahiptir. UNMIK ad ministrasyonu, GÖE'ler ile ilişkilerin iyileşmesi için çaba harcamalı, her anlaşmazlık konusunun önce saptanıp sonra ise çözümlenmesi için gayret sarfederek, gerginliğin tırmandırılması ve tansiyonun artırılmasını önlemelidir.

Eski yanlışlar arasında anılabilecek olan birisi UNMIK'in gayet kabarık sayıda politik konuların gündeme alınması oluşturmaktadır. Sabık GSÖT Steiner birçok girişimlerde bulundu, ama bu girişimlerin

çoğu başlangıç safhasında kaldı. Bundan başka o hükümetin kilitsele üyeleriyle danışmayarak, medyanın dikkatini üzerine çekme gayreti içindeydi. Steiner'in tekel seviyesine varan bu tavırlarını – ister yerel ister de uluslararası düzeyde tertiplenen toplantılarda sergilemesi – hükümetin kendi otoritesini ortaya koymak için nerde ise hiçbir olanağı ve desteği yoktu.

Hükümetin koalisyon bir hükümet olması, hükümet liderlerinin inisiyatifini engelliyordu. Bakanlar, kendi partisinde lider konumunda olmadığı için dezavantajlı bir pozisyonda olan Başbakana rapor sunacak yerde, kendi parti yönetmenliklerine rapor sunuyorlardı. Hükümet siyasi girişimlerde bulunma ya da dayanıklı bir hükümet platformunu geliştirip yerine getirme olanağında değidi. Meclis, hükümetin yürütme dalı olarak çalışmalarını başarılı olarak denetleyecek pozisyonda olmadığı gibi, bakanların çalışmaları çok seyrek ele alınıp görüşüldü. Bunun yerine Meclis, UNMIK yanlışlarına dikkatini odaklamıştı.

Belgrad ile Priştine arasındaki diyalog, yetkilerin GÖE'ye aktarılması, standartların yerine getirilmesi stratejilerinin belirlenmesi gibi çok hassas ve önemli konularının göz önünde bulundurulması yanında, Harri Holkeri bir de UNMIK ile hükümet arasındaki ilişkilerin düzeltilmesi yönünde çaba harcamalıdır. GÖE ile profesyonel ve ortak bir şekilde işbirliğin sürdürülmesi son derece önemlidir ve bunun sonucu olarak işbirliği alanında geri adım atılması yerine ileriye doğru bir adımın atılması sağlanacaktır.

ICG, Sayın Holkeri'nin – hükümet ile bütünlüklü olarak danışarak, ayan ve dayanıklı bir siyaset gündemini geliştirmesini önermektedir. Holkeri, UNMIK ile hükümet arasındaki işbirliği geliştirmek amacıyla, haftada bir, yüksek düzeyde bir toplantının düzenlenmesi girişiminde bulunmalıdır. GSÖT medyatik olma hevesi ve uluslararası toplantılara katılma alışkanlığından kaçınıp, Hükümet yetkilileri tarafından sunulan destekleri kabul etmelidir.

Diğer yandan, bu işbirliğin daha üst bir düzeye çıkarılması için GÖE'ler de işbirliklerinin sıcak tutulması yönünde sorumluluğu paylaşmalıdır. Uluslararası planda statüsü henüz belli olmayan ve Güvenlik Konseyi nezdinde yapılan değerlendirmelerde ilerlemenin kaydedilip kaydedilmemesi konusunda sunulan raporun hazırlanmasında UNMIK'e bağlı olan Geçici Özyönetim enstitüleri, bu ilişkilerde en zayıf halkayı oluşturmaktadır. Kosova görevlileri, UNMIK ile beraber çalışmanın kendi çıkarı açısından yararlı olacağını kabul etmelidirler. UNMIK ile ilişkilerin gerginleştirilmesi ve politik suçlamalar hiç bir yarar getirmez. Kosova için son derece önemli olan bir zamanda (statüs konusunda görüşmelerin başlaması öncesinde) onlar Kosova'nın ün'ü hakkındaki gerçekleri yansıtmaktadır. GÖE resmi görevlileri, UNMIK ile diyalog ve yapıcı ilişkiler kurmakta etkin olup ve kendi çıkarları için çalışarak daha yapıcı bir yaklaşım sergilemelidir. Bunun yanı sıra bazı politik partilerin Hükümet çalışmalarını engelleme girişimlerine son verilmelidir.

Bu sürecin ilerlemesi amacıyla, GÖE kilitli siyaset konuları üzerine UNMIK ile etkin bir şekilde işbirliği yapılmalıdır. Kabinedeki bakanlar, Başbakanın çalışmalarını engellememelidir. Hükümet aynı zamanda dayanıklı bir hükümet platformunu ve özel politik girişimlerini belirleyip bu girişimler hakkında siyasi partilerle konsensus sağlamalıdır. Başkan Rugova da dahil olmak üzere idaredaki üstgörev yöneticiler devamlı olarak Meclis'e hitab etmelidirler.

UNMIK ve GÖE'nün gelecekleri birbirine kenetlenmiştir. Kredibilitesinin korunması ve ilerideki barış misyonlarında rol alabilmesi için, BM Kosova misyonunun başarıyla sonuçlanması gerekir. Avrupa entegrasyon süreçlerine katılabilmek için GÖE'lerin sürekli bir uluslararası destek sağlaması gerekir. Şimdiye kadar hiçbir tarafın ortak bir kaderi paylaşmalarının farkında olmadıkları görülmektedir. İlerde kendilerini bekleyen ciddi sorun ve güçlüklerden hareket ederek, ister UNMIK ister de GÖE'lerin, geçmişteki yanlışlardan ders çıkararak, gelecek için beraberce çalışmalarından gerçekten iyi olurdu.

GÖE ile UNMIK arasındaki ilişkilerle ilgili ICG Raporuna, 1 Ekim 2003 tarihinden itibaren ICG web-sayfasında ulaşabilirsiniz.

www.crisisweb.org

Sorumlulukların daha yoğun bir tempoyla aktarılması

BMÖ Güvenlik Konseyi 1244 No'lu Rezolüsyonu ile öngörülen yetkiler çerçevesinde, savaş sonrası Kosova'da demokratik enstitülerin oluşturulması, Kosova'da işbaşında olan Uluslararası Misyon için en önemli bir sınavı oluştururken, Kosova politik güçleri için de en ciddi bir sorunu ifade ediyordu.

Fatmir Sejdiu (LDK), Member of the Presidency of the Assembly of Kosovo

Her şeyden önce savaş sonrası Kosova'da günlük yaşamın istikrara kavuşması gereksinimi ağır basıyordu. Kosova ekonomisinin canlanması ve tüm yurttaşların normal bir yaşamları için şartların sağlanması yanı sıra halkın özgür oyundan çıkan demokratik enstitülerin de normal bir şekilde görevini yerine getirmeleri gerekiyordu. Aslında ister Kosova – merkez düzeyinde ister de yerel düzeydeki bu enstitüler, değişik düzeydeki sorumlulukların meşru taşıyıcı olmalarını ancak bu şekilde kazanmışlardır. Diğer yandan, zaman akışı içerisinde GSÖT'e ait yetki ve sorumlulukların üstlenmesi de bunun kapsamındadır. Eninde sonunda, Anayasal Çerçeve de bu yetki ve sorumlulukların Kosova enstitülerine aktarılması görevini (şimdiye kadar her birinin görevde kaldıkları dönemlerde) GSÖT'lerin yerine getirmelerini öngörmektedir.

Kosova enstitülerinin "ev ödevleri olarak belirlenen" statüsten önce standartlar alanlarına ait sorumluluk-

ların üzerine alınması gereksinimi, zaman zaman yerli ve uluslar arası faktörler arasında "iktidar yarışı" olarak algılanmıştır. Aslında bu kazanılan meşrutiyet esasınca Kosova enstitülerinin yetkilerinin uygulanması için hazır oluşunun bir ifadesidir aynı zamanda. Şimdiye kadar edinilen görüşler, bazı durumlarda yer yer duraksamaların var olduğunu göstermiştir. Özellikle Kosova halkının geleceği konusunda hayati önem taşıyan bazı konularda görülen "yarış" havası bazen "gerginliğin tırmanmasına" yol açmıştır.

Eleştirel bir açıdan bakıldığında, bir yandan "statüsten önce standartlar" alanında "ev ödevleri" belirlenirken, diğer yandan onların yerine getirilebilmesi için yetki ve sorumlulukların üstlenmesinde görülen gecikmeler birbirine zıt geldiği için bu sürecin sonsuza kadar ertelenmesi ve yerinde sayma durumunun muhafaza edilmesi olarak anlaşılabilir.

Böyle bir yaklaşım Kosova'nın uluslar arası idare

mandatı altında tahmin edildiği sürede kalması ile uyumlu değildir. Diğer yandan böyle bir gelişme, tüm gelişmelere ve güçlüklerle rağmen Kosova'da düzenlenen üç başarılı seçimden (iki mahali ve bir merkez seçiminden) sonra yaratılan yeni durumda da uyum içinde değildir.

Kosova enstitülerinin ister politik ister de ekonomik planda karşılaştıkları güçlükler bu sürecin hızlandırılmasını zaruri kılmaktadır.

BMÖ Genel Sekreter Özel Temsilci sıfatıyla Sayın Hari Holker'in Kosova'ya gelişi ve onun yapacağı işler, Kosova'da hüküm süren uluslararası mandata başarıyla sonuçlanmasına yol açacağını tahmin ediyorum. Ve, umarım ki bu arada özgür ve demokratik bir Kosova için Kosova halkının politik isteminin saygınlık enstitülerine izin verilecektir. Eninde sonunda bu, uluslararası topluluğun en önemli ödevlerinden birini oluşturmaktadır.

Hükümet KEK üzerindeki yetkileri istiyor

Kosova Meclisi 19 Haziran tarihinde düzenlenen genel kurul toplantısında, Kosova'daki ağır enerji durumunun düzeltilmesi yolunda on öneriyi kabul etti. Son dört yıl içerisinde Kosova Elektro Enerji Koorporasyonu(KEK) çalışmalarını yöneten menancmente karşı eleştirilerde bulunan milletvekilleri, uzun tartışmalardan sonra bu önerileri onayladılar.

Ridvan Berisha, RTK gazetecisi

Onaylanan on öneri Kosova'daki enerji durumunu ve KEK'teki menancmentin gerektiği gibi çalışmamasını göstermektedir. Meclis, Enerji Komisyonunun olduğu gibi Enerji Bakanlığının kurulmasını ve onun yöresel piyasada kazançlı ve rekabet edebilmesi amacıyla KEK'in yeniden yapılanmasını istiyor. Ticaret ve Endüstri Komisyonu Başkanı Bajrush Xhemajli (PDK), önerileri okuyarak Kosova Hükümeti'nin eylemde bulunacağını ümit ettiğini belirtti.

Kosova Hükümeti ve UNMİK temsilcilerinin panelinde kararlaştırıldığına göre, çalışmaların koordine edilmesi, yatırımlar, üretim ve KEK içindeki atamalar dahil olmak üzere özellikle enerji konuları ile uğraşacak olan ve Hükümet çerçevesi içerisinde koordinasyon dairesinin kurulması kararlaştırıldı. Bu dairesinin kurulması, Kosova Meclisi genel kurul toplantısında KEK ile ilgili yapılan parlamento tartışmalarının bir etkisi olarak görülmüştür.

Geri Dönüş Koalisyonu üye

Ticaret ve Endüstri Komisyonu Başkanı Bayruş Cemali

leri (KP) önerilerin içeriğiyle kısmen uzlaştılar. Geri Dönüş Koalisyonu üyeleri Sırp işçilerinin KEK'e dönmeleri sorunu ve Kosova'da azınlıklara ve geri dönenlere enerji kolaylıklarının sağlanması ile ilgili üzüntülerini belirttiler.

"KEK'teki gerçek durumu araştırarak ve tazdikleyecek

biri olmadığına göre, panelin önerdiği gibi koordinasyon dairesinin kurulmasının desteklenmesi gereken bir şey olduğunu belirttiler. UNMİK ile Hükümetin ortaklaşa olarak bu sorunu çözümüme şanslarına sahipler" dedi Geri Dönüş Koalisyonu üyesi Oliver Ivanovic.

Oylamadan önce, Bajrush Xhemajli komisyon önerilerini sundu. Önerilerde, diğerleri arasında, KEK'teki şu andaki ağır durum için insan faktörünün sorumlu olduğu belirtildi. Xhemajli tarafından yönetilen komisyon, bu seneler içerisinde KEK'in başarısız çalışmalarının KEK'in statüsünün tanımlanmadığından ileri geldiğini hatırlattı. 1990-1999 yılları arasında Sırp yetkililerinin tecihizatın önemli kısımlarını hasara uğrattıkları için içinde bulunulan durum kömür üretimini de olumsuz bir şekilde etkiledi.

"9 Kasım 2002 tarihinde Bardhi kömür madeninde olagelen toprak kayması ile ilgili yapılan analizler kıraç toprak katmanlarının nakledilmesindeki ihmal Obiliç'te meydana gelen yangının nedenlerinden biridir," dedi Xhemajli. O, aynı zamanda yerel bilim enstitüsü INKOS'un bu gibi bir faciyanın olabileceğini önceden uyarmasına rağmen, uluslararası yönetim yetkililerinin uyarıları ciddi

olarak almadıklarına da işaret etti. "Komisyon olayı inceledi onun şimşekten ileri gelmediğini, böyle büyük bir hasar için insan faktörü sorumludur," dedi Xhemajli. Yapmış olduğu eleştiride itfaiyecilerin acil bir etkinlikte bulunmasını önleyen uluslararası yönetim yetkililerini de suçladı.

Komisyon, KEK yönetimi tarafından idare edilen yatırımlar tarzını da eleştirdi. "KEK yönetimi tarafından kötüye kullanmaların ve hırsızlık olaylarının olduğu kanıtlanmıştır" dedi Xhemajli. Eski top menacerinin işe gelmesiyle incelemeler-araştırmalar durdurulmuştur dedi. Komisyon adına, Xhemajli, Finans Araştırma Merkezi'nin olayı araştırması amacıyla bağımsız bir uluslararası komisyonun kurulmasını önerdi. KEK'in özelleştirilmesinden söz edilirken mülk ve sahibinin tanımlanmasından önce bu konunun tartışılmayacağı ileri sürüldü.

LDK parlamento grubu li-

deri, Sabri Hamiti olduğu gibi konuşmacıların büyük bir kısmı UNMIK'in, KEK'i yönetiminden vazgeçmesi gerektiğini ve Kosova Hükümetinin enerji sorumluluğunu üstlenmesine izin vermesini istediler. "Tüm bu yabancılar profesyonel değiller. Onlar birkaç şey biliyor ama çok bilmiyorlar, ve onlar profesyonellik alanındaki yetersizliklerini Kosova'ya değil, diğerlerine olan sorumluluklarıyla kapatma mecburiyetinde olduklarını belirtiyorlar.", dedi Hamiti sunmuş olduğu ifadesinde. O, KEK'in yerel personelinin veya yerel personel şefinin kötüye kullanmalarında buldukları ile ilgili Ticaret ve Endüstri Komisyonu'nun raporuyla uzlaşmadı. Hamiti, yerel yönetim personelinin kötüye kullanmalarının araştırılması olanağı yerine, Kosova Hükümetinin KEK'e karşı görevlerini yerine getirmediği yüzünden Kosova Hükümetini suçladı.

Ekonomi ve Finansi Bakanı, Ali Sadriu, bu değerlendirme ile uzlaşmadığını belirtti. "Yetkisi ve sorumluluğu olmadığı bir şey için hükümete saldırmak doğru değildir" dedi.

AAK Parti Başkanı Ramush Haradinaj, durumun düzel-

tilmesi yolunda ve kış ayları süresince ne kadar daha az elektrik kesintilerinin olması doğrultusunda acil bir önlemlerin alınmasını istedi. "KEK yönetiminin durumu hakkında bilgimiz elimizde olmalıdır" diye öneride bulundu Haradinaj.

Kosova'da elektrik konusu GSÖT'in yetkisinde kalmaktadır. UNMIK sözcüsüne göre, Mecliste görüşmesinden sonra konuyla ilgili GSÖT eylemde bulunabilir, olsun ki ona tanınan yetkilerden hareket ederek belli değişimler yapma mecburiyetinde değildir.

Eylül ayının başlangıcını, Kosova kenttaşlarının yaşamalarının düzeltilmesi yolunda yetkililerin yeterince çaba harcamamaları nitelendirmektedir. Elektrik kesintileri tüm düzeylerde en çok konuşulmakta olan konulardan biri olmaya devam etmektedir, ve şimdiki durumun ortadan kaldırılması olanağı ile ilgili tartışmalar huzur bozucu olmaktadır.

Kosova'da enerji sorununun çözümlenmesi ile ilgili öneri:

Kosova Meclisi, Ticaret ve Endüstri Komisyonu'nun KEK'teki durum ile ilgili raporu ve parlamentoda yü-

rütülen tartışmaları göz önünde bulundurarak,19 Haziran 2003 tarihinde düzenlenen genel kurul toplantısında şu önerileri onayladı:

1. Meclisin Enerji Komisyonunun kurulması;
2. KEK çalışmalarını idare eden kanunların yayınlanması: Enerji Kanunu, Madenlere Değın Kanun, Jeolojik İncelemelere Değın Kanun ve Düzenleyici Organlara Değın Kanun;_
3. Kosova Hükümeti bir an önce enerji alanındaki sorumluluğu üstlenmeli ve

Enerji Bakanlığının kurulması gerekir.

4. Belirli sistem kanunları onaylanmadan önce KEK'in yöresel piyasada daha kazançlı ve rekabet edebilmesi için onun yeniden yapılanmasının görüşülmesi;
5. KEK, özel oluşum olarak Güney-Doğu Avrupa Elektroenerji Sistemi Enstitülerine üye olmalıdır;
6. Enerji sağlayan yeni objelerin yapım stratejisinin desteklenmesi;
7. Kosova ile Aravutluk arasında 400 KW – lık

bir iletici şebekesinin kurulması;

8. KEK'teki tüm karar verme düzeylerinde yerel personelin idareyi ele alması stratejisi desteklenip uluslararası personelin ise daha ziyade danışmanlık görevini üstlenmesi;
9. Daha etkili ve başarılı finansmanın sağlanması için KEK – DA projesinin desteklenmesi.
10. KEK'te olası kötüye kullanmaları Finansı Araştırma Merkezi'nin araştırabilmesi için Meclis'in onu yetkili kılması.

Obiliç elektrik santrali

Özelleştirilme tartışıldı

Thor Helsa, KTA

3 Temmuz. Perşembe günü, ekonominin özelleştirilmesi amacıyla Kosova'daki Birleşmiş Milletler Misyonu tarafından kurulan Kosova Tröst Ajansı (KTA), Kosova Meclisi üyelerine özelleştirme süreci ile ilgili geniş bir brifing sundu. Bu fırsatla KTA yetkilileri, yatırımcıların celbedilmesi ereğiyle Meclisten destek talep ettiler.

Meclisin birkaç üyesi Kosova enstitülerinin etkin olarak katılmadıkları süreci desteklememeleri gerektiği görüşünü savundular. Meclis Başkanı Nexhat Daci'nin ısrarı sonucu, Kosova Tröst Ajansı'na gönderilecek önerilerin tasarlanması amacıyla

Parlamento üyelerinin özelleştirme süreci ile ilgili itirazlarını yazılı olarak sunmaları kararlaştırıldı.

Bu brifingden sonra özelleştirme programında birkaç önemli gelişme kaydedilmiştir. Bunun temel hedefi ivedi bir şekilde peşin para temin etmek değildir. Gaye, Kosova'ya uzun vadeli yatırım yapacak olanları çekip yeni iş yerleri yaratmaktır.

İlk tenderlerin sonuçları 14 temmuzda açıklanırken, Kosova için iyi bir başarı olarak nitelendirildi ve beklenilenden daha başarılı olduğu ileri sürüldü. Kosova Tröst-İtimat Ajansı dailerine yirmi iki teklif gelmişti, on yedi teklif

ise süre dolmadan bir saat önce, yani son anda ulaşmıştı. 22 tekliften 5'i evrak yetersizliği yüzünden reddedilmişti.

Özelleştirmenin ilk raundunda yapılan tekliflerin toplam tutarı 9,300,000 Euro üzerindedir. 6 geçici teklifin toplam tutarı ise 4,600,000 Euro'dan daha çoktu.

Teklifler, Avusturya, Türkiye, Bosna - Hersek, eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya ve Arnavutluk'taki ilgili taraflardan geldi. Eski sistemde toplumsal kesime ait şirket işletmecilerinden ise iki teklif geldi.

Bu başarıları izleyerek, Kosova Tröst Ajansı,

Eylül ayını ilk haftasında tenderlerin ikinci raundunu düzenledi. Toplum malını satın almak için teklifte bulunanlar ve yatırım yapanlarını sayısı arttı.: 180 yatırımcı 18 toplumsal kesime ait şirketini almak için teklifte bulunmuştu. Öyle ki ortalama olarak toplumsal kesime ait bir eski şirketin alımı için 10 yatırımcı teklif vermişti. İkinci raunda önerilen tekliflerin toplam tutarı 136,000,000 Euro'dan fazlaydı, kazanan teklifler tutarı ise 24,500,000 Euro üzerindedir.

Eylül ayının sonuna doğru toplum malını özelleştirilmesi ile ilgili üçüncü turun düzen-

lenmesi beklenilmektedir. Oteller, dükkanlar, özel pil tipleri üreten fabrika, kereste, halı, plastik ürünleri olduğu gibi tuğla ve ekmek fabrikaları yanı sıra kimyasal hammadde ve şişe fabrikası gibi çeşit tür işletmelerin özelleşmesi beklenmektedir.

2003 ve 2004 yılı içerisinde tüm Kosova'da özelleştirme süreci devam edecektir ve bu süreç içinde endüstri dalları ve bölümleri sayısı artacaktır.

Özelleştirme süreci ile ilgili bilgileri Kosova Tröst Ajansı'nın şu web sayfasında bulabilirsiniz.:

www.kta-kosovo.org

KOSOVO TRUST AGENCY
 Agjencia Kosovare e Mërbësimit • Kosovska Agencija Poverenja

Yasama dışındaki işler

Meclis komisyon çalışmalarının önemli bir unsurudur

Edmond Efendija, (NDI)

Yasaların gözden geçirilmesi ve tasarlanması işlerini gören Parlamento komisyonları yurttaşların ilgi odağında olan ve komisyonun etkinlik alanına düşen değişik konularda inceleme çalışmalarını da sürdürmektedirler. Komisyonlar sadece Hükümet tarafından kendilerine işin verilmesini pasif bir şekilde beklememelidirler; proaktif bir şekilde hükümetten en iyisini temin etmeye çalışmalıdırlar. Komisyonların denetleme niteliğindeki (yazılı) raporları bunun sağlanmasına yardım edecektir.

Parlamento komisyonların görevleri nedir? Sadece yasaları gözden geçirme mi onların işidir? Hayır, yasaların gözden geçirilmesi dışında komisyonların gerçekleştirmekte oldukları çok görevleri vardır, ve bunların arasında hükümetin kendi görevini gerçekleştirip gerçekleştirmediği konusunda emin olmaları önemli bir yer alır. Yönetimin gözden geçirilmesi parlamentonun kilitli görevlerinden biridir. Demek oluyor ki, parlamento komisyonları yetkili bakanlıkların çalışmalarını denetlemektedirler. Belirli konular üzere gerekli bilgi-

leri toplamadın önce yönetimin etkin bir şekilde gözetlenmesinin olanaklı olup olmadığını sorabilir miyiz? Cevap hayır olacaktır – gözetlemeden önce bize bu bilgiler gerekecektir. Belirli bir alanı anlamadan hükümetin kendi çalışmalarını nasıl geliştirebileceği ile ilgili fikire varmak çok zordur. Bu nedenle komisyonlar bilgi toplamak amacıyla sık sık oturumlar düzenlemektedirler. Milletvekilleri, komisyonların incelemekte oldukları konular üzerine her zaman uzman değillerdir. Tercih sebebi olmasına rağmen kendilerinden bu istenmemekte ne de onlardan böyle bir şey beklenmektedir. Onlar siyasi temsilcilerdir ve siyasi kararlar almadan önce konu üzerine bilgi toplamaktadırlar.

Ashında yasaların hazırlanması ve gözden geçirilmesi dışında komisyonların esas görevleri nelerdir? Komisyonlar kendi yetki alanlarına düşen ve onaylanan bir yasanın uygulanmasını ve onun sayesiyle beklenen neticelerin alınıp alınmadığını inceleyebilirler. İstenen sonucu vermediği takdirde karşılaşmakta olduğu zorluklar nelerdir, bu

zorlukların nedenleri nelerdir ve zorluklar nasıl ortadan kaldırılabılır? Komisyonlar, hükümetin kendi programını gerçekleştirmekte ilerleme kaydettiğini de değerlendirebilirler. Komisyonlar, kenttaşların ilgi odağında olan birçok konuları göz önünde bulundurarak komisyon çalışmalarında onlara öncelik verebilirler. Tüm bunlar ise parlamento komisyonlarının yasama dışı çalışmalarını oluşturmaktadır.

Bunlar ise komisyonların inceleme yapmaları sonucu mümkündür. Soruşturmalar - tahkikatlar aleni yorumlar için açık olan aleni soruşturmalar yoluyla yapılabilir. Bu aleni soruşturmalarda Hükümet temsilcileri, hükümet ve STÖ yetkilileri, özel uzmanlar ve diğer bireyler belirlenen konular üzerine görüşlerini açıklamakla komiteler önünde açığa vurmaktadırlar. Komitenin sadece uzmanları değil, konudan en çok etkilenen kişileri dinlemesi de hayati bir önem taşımaktadır. Böylelikle komisyonlar gerekli verileri toplayarak yazılı rapor hazırlama durumundalar. Bu rapor iki

ana bölümden oluşmaktadır: olaylara dayanan durumun açıklanması ve hükümet tarafından alınması gereken eylem ile ilgili öneriler. Raporlar, soruşturma sürecinde şahitler tarafından toplanan olguları içermelidir.

Kosova'da mevcut olan durumda, birçok alanda yasa yetersizliği mevcuttur. Bundan dolayı komisyonların aleni soruşturmalardan oluşturacakları raporlarda belirleyekleri öneriler, hükümetin belli yasaların tasarlanması için talimatlarda bulunması beklenmektedir. Ayrıca, yetkili komisyonlar, istenilen kanun tasarısı taslaklarının ne şekilde olacağı konusunda hükümete önerilerde bulunabilir. Tavsiyeler öneriler, hükümetin kendi etkinliğini artırması yolunda komisyon tarafından önerilecek olan somut eylemleri de içerebilir.

Soruşturma sonucu, komisyonun yazılı bir rapor hazırlaması önemlidir. Rapor, kamuya açık ve kolay ulaşılabilir ve yasama da dahil olmak üzere ilerideki eylemlerin planlaştırılması için Meclise, Hükümete ve

diğer organlara yardımda bulunacak niteliklere sahip olmalıdır.

Kosova Meclisi bazı komisyonları bu yönde çok iyi çalışmalar yapmaktadır. Komisyonlar belirli konuların iç yüzünü kavramak amacıyla değişik yörelere ziyaretler düzenlemektedir. Ticaret ve Endüstri Komisyonu KEK ile ilgili raporu hazırladı. Bu komisyon üyelerinin Kosova'da madenocaklarının durumu ile ilgili bir rapor üzerine çalışmakta olduklarını biliyoruz. Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Sırbistan'a götürülen sanat eserleri hakkında rapor hazırlamıştır. Bu pratik tüm komisyonlarda uygulanmalıdır. ASI çerçevesinde olan örgütler bu aleni soruşturmaların örgütlenmesi ve komisyon raporlarının derlenmesinde yardımcı olabilirler.

Etkin komisyonlar demek, güçlü parlamento demektir – yönetimi etkin bir şekilde gözetleme olanağında olma ve onu sorumlu tutmaktır. Tümümüzün isteği de budur – hükümetten azami bir şekilde yararlanmak.

SPEAK projesinin ilk safhası: Meclis Belgelerinin Menanment Sisteminin kurulması

12 Ağustos tarihinden itibaren, administrasyon uzmanı s.Roxher Roj'un gelmesiyle "Kosova'da Elektronik Parlamento Arşivlerinin Desteği" (SPEAK) projesi üzerinde çalışmalar başladı. Sayın Roy'un temel ödevi Kosova Meclisi için Evrak Menanment sisteminin kurulması olacaktır. SPEAK projesinin bu önemli komponenti AYA (EAR) tarafından finanse edilecektir ve bu yönde UNDP 199,700 Euro tutarında bir bağışta bulunmuştur.

Krenar Loshi, Program Araştırmacısı Kamu Hizmetler Administrasyonu UNDP Kosova

Arşivlerin İşletme Sisteminin kurulması (AİS), Kosova Meclisi'nin belgelerin tutmayarak ve usulüne uygun bir şekilde işlem görmesini sağlayacaktır. AİS, ilk sırada Kosova Meclisi'nde çalışmaların akıntılı bir şekilde gerçekleştirilmesi ve arşivlerin uyumlaştırılma-

sını hedeflemektedir. Tüm evraklar standartlara uygun olarak hazırlanacak ve arşivlerin işletmesi % 100 elektronik olacaktır. AİS sayesinde Meclis evraklarına istenilen her zamanda ulaşılabilecek ve kullanıcıların bu belgelerden optimal bir şekilde yararlanmaları sağlanacaktır. Başlangıç safhasında, ilerde kullanılabilen Meclis elektronik arşivinin oluşumu da sağlanacaktır.

Bir bütün olarak AİS, Meclisin karar verme sürecinin bir parçası olan ve gelen evrakların konulara göre kayıtlanmasını sağlayacak bir elektronik sistemini sunacaktır. Personelin ve konuların kayıtlanmalarının standart bir yolla yapılmasını temin ederek, yazılı evrakların depolanmasını sağlayacaktır. İAS, Kosova Meclisi personelinin çeşitli araştırmalar yapmalarını sağlayacaktır (örneğin, Boolean araştırmaları, sözlerin incelenmesi veya diğer fragmanların araştırılması). Ko-

sova Meclisi ile ilgili veriler ve evraklar sürekli olarak artacağı için bu imkan çok faydalı olacaktır, çünkü basit metinlerin araştırılmaları çok zor olacaktır. Kosova Meclisi personeli, evrakları elektronik bir şekilde koruyarak tekrar onların üzerinde çalışabilecek ve onları kâğıt üzerinde basabilecekleri gibi elektronik ortamda da onları kullanabileceklerdir. Çalışmalar, Kosova Meclisi Prosedür Kuralları'na göre uyumlu olmalıdır.

AİS'nin başarılı olması için, tüm evrakların belirlenip kategorilere ayrılması, evrak sahipleri, yetkiler, muhafaza etme ve yayınlanması şekillerinin tanımlanması son derece önemlidir. Yazılı metinler, ses ve görüntü malzemeleri, onlara kolay bir şekilde ve eksiksiz ulaşılabilmeyi sağlayan arşiv sistemine göre korunup muhafaza edilmelidir. Gerekli bilgisayar programlarının dizayn edilmesi zaman alacaktır. Tüm orjinal

malzemeler aynı arşivde, Meclis Kütüphanesi ve Arşiv Bölümünde kayıtlanıp depolanacaktır. Bu yazıların dışa verilebilecek örnekleri de mevcut olacaktır.

Dil alanındaki gerekli verziyonlar göz önünde bulundurularak ve Ulusal Arşiv ile işbirliği yapılarak basılı malzemelerin arşivlenmesi sistemleri oluşturulacaktır. Buna benzer bir şekilde günlük postanın arşive koyulması sistemi de kurulacaktır. Sadece araştırmacılar, öğrenciler ve gazeteciler tarafından Meclis'ten aranan evraklar arşiv sistemi ile kapsanacaktır.

Başbakanın Dairesi tarafından geliştirilmiş olan bu evrak esasının Hükümet Verilerine ve Yasal Verilere bağlanıp entegre edilip edilmeyeceği konusunda ilerde tartışmalar yapılacaktır. Devamda, bu evraklar ve veri esaslarınca hazırlanacak resmi gazetenin yetkili editörünün kim olacağı bu

tartışmalarda belli olacaktır.

SPEAK projesi esasınca personelin eğitim görmesi de özel önem taşımaktadır. Teknik yönlerinin ayrıntılı bir şekilde açıklanması ve evrakların arşivleme işi ve süreçlerinin öğrenilmesi yanı sıra işlerin düzenli bir şekilde cereyan etmesi için teknik imkan ve prosedürlerin kullanılması için disiplinin sağlanması konusunda personelin eğitim görmesi hedeflenmektedir.

Kosova Meclisi personeli ile ayrıntılara kadar her şeyin ele alınacağı toplantılar sonucu evrak arşivleme sistemi biçimi belirlenecektir. Bu sayede onların istem ve gereksinimlerinin nazare alınması sağlanacaktır. Sistem daha ilk safhada iken kullanılacaktır, zamanla ise Kosova Meclisi personelinin günlük çalışmalarında kullanacağı yararlı ve nihai bir sistem haline alacaktır.

ASI Bülteni için söyleşi

Kosova Meclisi Prosedür kurallarına göre, Medya ve Aleni İlişkiler Dairesi kendi programı çerçevesinde Meclis Bülteninin yayınlanmasını planlaştırmıştır. İlk sayı Haziranda yayınlandı. Dolayısıyla Medya ve Aleni İlişkiler Dairesinden Sayın Sherif Konjufca ile konuştuk.

Söyleşiyi gerçekleştiren: Edmond Efendija, NDI

ASI: Meclis Bülteninin amacı nedir?

Sh. Konjufca: Kosova'nın en yüksek yasama enstitüsü olarak, kurul toplantılarından, Başkan ve Başkanlık üyeleri etkinlikleri, parlamento komisyonlarının çalışmalarından bireysel üyelerin çalışmalarına (Parlamento üyelerine) kadar Meclis mekanizmaları etkinliklerine ilişkin yayının yayınlanması çok önemlidir. Bültenin amacı, Parlamento üyelerine açık olmak, Hükümet için kazançlı olan özgür düşünce ve fikirler Meclis kurul toplantılarında ya da başka durumlarda tartışma konusu olacak olan konuların gündeme getirilmesini hedeflemektedir.

ASI: Bültenin iletişimi nasıldır ve nerede bulunabilir? Bu dergi hakkında insanların ne kadar bilgisi var?

Sh. Konjufca: Gazeteci sayıyı yetersizliği yüzünden

(şu anda bu bültende üç gazeteci çalışmaktadır) bültenin ayda bir kere yayınlanacak olan gazete ve kronik olarak Meclis etkinliklerini dile getirecek olan bir yayın olması düşünülmüştü. Dairemiz küçüktür ve biz Meclis etkinliklerinin günlük bilgileriyle uğraşmaktayız. Bültenin Parlamento üyelerine, Kosova enstitülerine, belediye meclislerine adanmayı düşündük ve onun piyasaya değil hükümet tarafından kullanılmasını tasarladık. İlk sayı 1000 nüshada yayınlandı – Arnavutça olarak 600 nüsha, Sırpça olarak 200 nüsha ve Türkçe olarak 200 nüsha.

ASI: Kosova Meclisi Bülteninde neler bulunabilir?

Sh. Konjufca: Şimdi olduğu gibi gelecekte de Meclis tarafından onaylanan yasa ve evraklar ile ilgili tartışmaların olduğu gibi, Meclis komisyonları

etkinlikleri, Kosova Başbakanının yorumları, Başbakan ve diğer hükümet bakanlarının yorumları, Kosova uluslararası topluluk temsilcilerinin yorumlarını ve Meclis oturumlarında konuşmak için çağrılan uzmanların ifadelerini bulabilirsiniz.

ASI: Bir yıldan sonra Bülten nasıl olacaktır?

Sh. Konjufca: Yayın daresi personelini yavaş yavaş geliştirmeyi ve profesyonelleştirmeyi planlıyoruz. Bundan başka Kosova Meclisi bültenin dinamik, ilginç ve geniş bir okuyucu çevresi için çekici olan haftalık dergiye dönüştürülmesini planlıyoruz. Bu nedenle tüm Avrupa'da yayınlanmakta olan dergilere baktık. İlgili partilerin desteğiyle İngilizce olmak üzere diğer dünya dilleri üzere de yayınlanmasına bakılarak Bültenin her yönde geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılacaktır.

MECLİSE SUNULAN DESTEK ETKİNLİKLERİ

Geri Dönme Koalisyonu ve Diğer Topluluklar Gruplarına İnsan Hakları konulu eğitim düzenlendi

14 Temmuz 2003, tarihinde Kosova Sırp parlamento grubu Geri Donüş Koalisyonu (KP) üyeleri, BM İnsan Hakları Yüksek Komisyonusu (UNHCHER) Dairesi işbirliğiyle AGİT Demokratikleşme Bölümü tarafından örgütlenen insan haklarının korunmasına değin eğitim toplantısına katıldılar. Meclis üyelerine kilitel insan hakları ilkeleri hakkında özetli bir giriş yapılarak kendi parlamento çalışmalarında insan hakları ilkelerine dayanan stratejiyi nasıl formule etmeleri gerektiğiyle ilgili tavsiyeler verildi. Diğer Topluluklar parlamenterleri Grubuna 16 Temmuz 2003 tarihinde bu konulu oturum düzenlendi. Tartışmaların ana konusunu azınlık dillerinin kullanılması, eğitim hakları ve Arnavut ile Sırp olmayan Meclis üyelerinin Kosova merkezi medyasına erişimleri oluşturmaktaydı.

Rom, Haşkali ve Mısırlı Topluluğu Kosova Meclisi ziyaretini destekledi

26 Haziran tarihinde, Meclis Sekreterliği ve AGİT, Rom, Haşkali ve Mısırlı temsilcilerden oluşan grubun Kosova Meclisi ziyaretini örgütledi. Bu topluluk üyeleri ilk defa olarak Meclisi ziyaret edip Meclis binasını gezme, Meclisin yönetim kurulu toplantısını izleme ve prosedürlerle tanışma olanağındaydı. Eğitim konuları ile ilgili tartışmalar bu topluluğun haklarını savunanların özel çıkarını oluşturmaktaydı.

Avrupa Yeniden Yapılanma Ajansı-EAR'in, Meclise teklifi

Avrupa Yeniden Yapılanma Ajansı, Kosova Meclisine destek programını başlatmış bulunmaktadır. Programın gerçekleştirilmesi ile ilgili teklif Fransa, Almanya ve Belçika Parlamentoları tarafından kurulan Konsortium tarafından ödül almıştır. Kısacası Avrupa Yapılanma Acentesi programı şunları planlamaktadır: Meclis Üyeleri profesyonel

kapasiteleri ve teknik becerilerinin güçlendirilmesi, Meclis Kanuni Ünitesinin ve Meclis personelinin güçlendirilmesi;

Yasamanın Avrupa standartları ve acquis communautaire ile uyumlaştırılmasına özel önem verilerek Meclisin yönetim kurulu ve komitelerine yardımın sunulması;

Bu alana katılan tüm aktörler ile işbirliği yapılarak Meclis Prosedür süreçleri gelişmesinin desteklenmesi;

Meclisin dil hizmetlerine desteğin sunulması.

Bu projeler, destek sunan parlamentoların yasal ve prosedürel konularıyla ilgilenmekte olan uzmanların yardımıyla eyleme koyulacaktır. Bu çalışma administrasyon ve kapasite yapınmasına odaklaşarak, yerel uzmanların da katkıda bulunmaları istenecektir. AYYA-EAR ve Consortium, Meclisi Destek Girişimi çerçevesi içerisinde Meclisin bağışta bulunanlarıyla işbirliğinde bulunmaktadır.

Friedrich Ebert Stiftung İç Programı

İç Program Komitelerde çalışmak isteyen ve yasamanın yeniden gözden geçirilmesine yardım etmek isteyen öğrencilerin bu işlere katılmalarını hedeflemektedir. FES, SOROS Vakfı ve Priştine Üniversitesi tarafından örgütlenen bu altı haftalık program Eylül ayında başlayarak Kasım 2003'te sona erecektir. Priştine Üniversitesi Siyasal Bilimler Bölümü Mecliste yasal uzmanlığa sahip olanlar sayısının yetersizliğini ve bundan hem Meclisin hemde öğrencilerin yararlanacaklarını göz önünde bulundurarak bu programı başlattı. Öğrenciler arasından seçilecek olan başarılı adaylara görevlerini üstlenmeden önce Kosova Meclisi çalışma kuralları hakkında özetli bilgi verilecektir.

Friedrich Ebert Stiftung, Bosna Hersek ziyareti tertipliyor

Kosova Meclisinin Çalışma, Sosyal Güvenlik, Aleni Hizmetler Çevre ve Sağlık

Komison üyeleri için yöresel değış tokuş programı çerçevesinde sürdürdüğü başarısı kapsamında FES, 2003 yılı Ekim ayının başlangıcında Parlamento üyelerine Bosna Herseg ziyaretini örgütlemektedir.

Friedrich Ebert Stiftung ve Aleni Konuşma hakkında ANTTARC Eğitim düzenlenecek

Kosova Meclisi üyelerine ANTTARC tarafından idare edilen ve medya ile aleni ilişkiler ve irtibatlar ile ilgili FES eğitim programı 4 Temmuz 2003 tarihinde Priştine'de düzenlendi. Bu oturumun hedefi, parlamento üyelerinin medya ile başa çıkmaları ve genel olarak onların etkili irtibat araçları, teknikleri ve aleni konuşma bilgileri ve becerilerinin ve kapasitelerini geliştirmeleridir. Eğitim süresince en çok önem verilen alanları, aleni ilişkiler, enstitüler için irtibat araçları, irtibat taktikleri, medya ile nasıl hareket etme gereğine değin rehber ve canlı bir söyleşi nasıl yapılır ile ilgili öğütlerden oluşmaktaydı.

Amaç Bildirisi

Kosova Meclisi'ni desteklemeyi amaçlayan demokratikleştirme programlarının koordinatörü olan Meclis Destek Girişimi (MDG), Kosova Meclisi'ni, mümkün olan en kısa zamanda, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı, tüm topluluk ve vatandaşların eşitliğine saygılı, istikrarlı, işlevsel ve üretken bir yasama organı haline gelebilmesi için, beceril geliştirme yoluyla destekleyerek güçlendirmek ve profesyonelleştirmek için caba göstermektedir.

MDG üyeleri, bu amaç doğrultusunda, kaynakları ortak bir hazinede bir araya getirmek için çalışacaklardır. MDG'nin cabaları, demokratik yöntem kurallarının bilgisine dayalı ve bu kurallara saygılı bir demokratik siyasi kültür, saydamlık ve kamuya karşı sorumluluk, bir yasama gündeminin geliştirilmesi ve uygulanması, Yürütme'nin denetimi ve Meclis'in çok-dilliliğine saygı gibi konulara odaklanacaktır.

Aşağıda adları yazılı kuruluşların koordinatörü olarak MDG, konferanslar ve eğitim amaçlı seminerler düzenleyerek, Komiteler ile eğitim programları düzenleyerek, yasama sürecine ilişkin teknik danışmanlık hizmeti sunarak, Başkanlık Divanı, Komite Başkanları ve Meclis üyelerine tavsiyelerde bulunarak, çeşitli ülkeler ve onların meclislerine mesleki ziyaretler düzenleyerek, yasama personeli ve Meclis tercüman kadrosu için eğitim programları düzenleyerek altyapı desteği sunmaktadır. Danışman ve müşavirlerin Meclis ve komitelere yönelik çalışmaları da MDG-koordinasyonunun bir parçasıdır.

MDG'nde rol alan kuruluşlar:

Friedrich Ebert Vakfı (FEV), Friedrich Naumann Vakfı (FNV), Konrad Adenauer Vakfı, Doğu -Batı Parlamento Pratiği Projesi (Danimarka), Avrupa Yeniden Yapılanma Ajansı (EAR), ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) Ulusal Demokrasi Enstitüsü işbirliğiyle (NDI), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile Parlamentolar-arası Birlik (IPU), AGİT Demokratikleştirme Bölümü, Başbakanlık'ın etkin desteğiyle birlikte Meclis Sekreterliği, UNMIK'in IV kolu (AB) Avusturya, Belçika, Almanya, İtalya, Danimarka, İsviçre, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletlerinin Priştine'deki temsilcilikleri.

Pictures in this Newsletter:

OSCE: pg. 2, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, Rondorf: pg. 3

ASI
NEWSLETTER

Belgrad caddesi 32, 38000 Priştine
Tel. (+381-38) 500 162, Fax: (+381-38) 500 188
irtibat adresi: franklin.de-vrieze@omik.org

Bültene katkıda bulunan kişiler tarafından ifade edilen görüşler kişilerin kendilerine aittir ve doğrudan Meclis, AGİT Kosova Misyonu veya MDG partner kuruluşlarının görüşlerini temsil etmez.